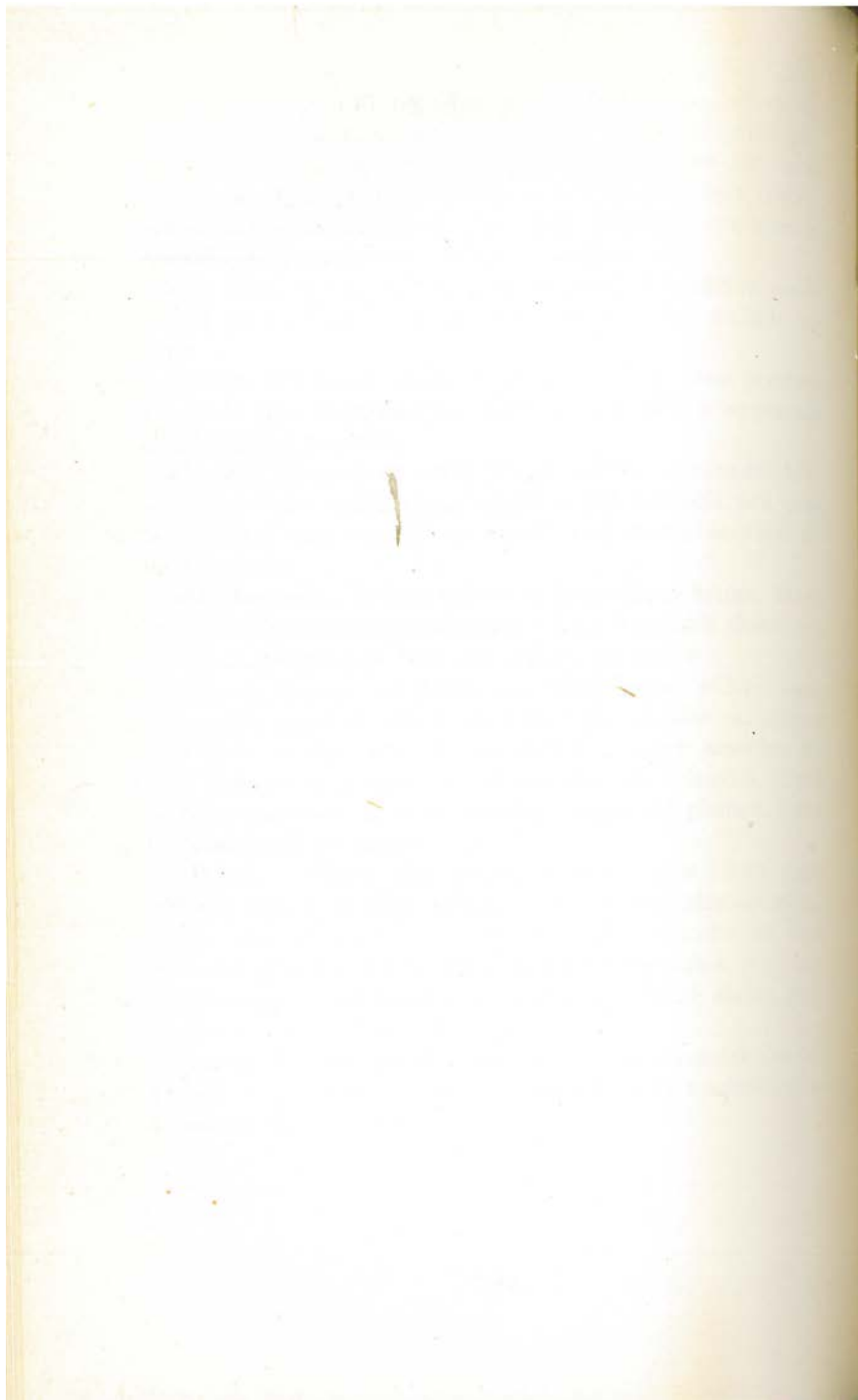

DRAMATICKÉ ZLOMKY

ZRÁDCE

Drama o třech jednáních s proměnou

OSOBY: Hrabě
Jeho dcera Leonora
Vůdce Jánoš
Stud. Jula
Robák
Kranich
} sedláci vzbouření 5

Čas děje XVII. století.

JEDNÁNÍ PRVNÍ 10

Les. Sedláci položeni jsou vlevo vpředu u ohně. Vpravo na skalisku leží Jula. Jest pozdní večer. Sedláci sedí u ohně a horlivě diskutují. Jánoš drží hlavní slovo. Při jejich řeči se smráká, smráká, až do úplné temnoty, kdy přijde bouře.

VÝSTUP 1. 15

Jánoš, Kranich a Robák u ohně. Jula vzdálen na skalisku na stráži. Všichni zadumáni mlčí, až se ozve Kranich.

KRANICH: Ne, tak to dále nepůjde, — toť přece hrozno, —
by krev nám ssál a děti topil.

JÁNOŠ: Zabrániti nutno. 20

A silou sic, neb prosbami nic nespraviš,
jen síla naší spásou jest,
co prosbou máme, víš.

My prosili a on se do očí nám smál,
naplil na nás a odešel. 25

ROBÁK: My dávali, on bral.

Já neměl nic a musil tehdy dát.
A když mi on nic ten vzal,
teď s vámi na raubíře musím hrát,
bych žil . . .

5 s *sarkastickým úsměvem* a žijem tady krásně,
lítáme po lesích, po skalách a dolech,
píjem si pot, na kostech lámem dásně,
spíme jen v doupatech, — a strachy před člověkem
se skrýváme, jak zvířata se majíc,
10 ba hůře — ta z toho něco mají —
my ale — velké nic.

ROBÁK: Ba, toho bídáka, jenž hrabě má se slouti,
ať vezme ďas; nás mohou za tu práci,
co děláme tu, — do nebe přijmouti.

15 KRANICH: Mnoho slov a skutek žádný. —
Vždyť sešli jsme se, bychom hlasovali,
kdo z nás na hraběte se odvážití má,
a vy do hádky jste se dali,
která nám nic neprospívá.
20 Jen hubí.

JÁNOS: Ba pravdu díš;
však neudrží se člověk na úzdě,
když na křivdy si vzpomene.

KRANICH: Však k činu pak jest pozdě.

25 *Sesednou se a radí.*

ROBÁK: Já slyšel, že dnes hrabě v zámku bude spát,
nikdo s ním nebude, —

KRANICH: — toť dobré. —

Mu třeba na pamětnou dát.

30 ROBÁK *pokračuje*: Tu jeden z nás, ať do zámku se vybere —
dvířka jsou otevřena, — zámek jest vylomen,
pak ať se vlevo dá, do síně šeré
a po schodech nahoru do velké síně,
kde spí hrabě. Obsluhu nemá žádnou
35 a jeho dcera může odstraněna býti klidně.

A včera prý i odjela — kams na návštěvu asi,
 toť nám pro plán náš dobré
 a ji ať vezmou d'asi. —

KRANICH *s úsměvem*: Prý sličná jest. —

JÁNOŠ: To nám nic neprospěje. 5

ROBÁK: Tak spokojeni jste; udal jsem místo děje.
 Zprávy ty dostal jsem od starého kýs zbrojnoše,
 dav mu za ně odměny — dva dobré groše.

JÁNOŠ *vstane*: Tak hotovme se k práci, hoši,
 dnes je jí mnoho. 10

V d'áli burácení.

JULA *leží na kameni zadumán a praví jakoby ze sna*:
 Bouře straší.

JÁNOŠ: Na tu my nedáme, — ta pomocníci naši.
 Teď hlasovati pojď. 15

JULA *natahuje ruku*: Již prší.

ROBÁK: Tys ne našeho řemesla, študáku,
 k dílu se nemáš,
 stále jen vzdýcháš
 a nezdvihneš se proti tomu draku, 20
 jenž hrabě slove.

JULA *vstává*: Již zdvímám se a stojím připraven,
 co žádáte jen ode mne.

KRANICH: Malou práci jen,
 pojď hlasovat. 25

JULA *zdvihá se a jde k ohni, vtom se zableskne a rachot
 hromu*.

JULA: Teď uhodilo kdesi,
 to rána byla jako z děla,
 a prší, teď nepůjde to asi. 30

JÁNOŠ: Ba nechme toho, počkejme rač chvíli,
 to dlouho trvat nebude.

Vítr a blesk.

JULA: A vítr jak tu kvílí.
To přijde velká bouře...

Hromy a blesky. Všichni tiše poslouchají.

JULA *tiše*: Smutný jest náš život,
5 tu bouři vystaveni, větru, vichřici
jsme štvaní
a nenalezše pevný bod
padáme k zemi, k této spouště ledu,
již neroztaje teplo srdcí našich
10 a pykáme zle za tu naši vadu,
že svobodní chcem být.

ROBĀK: Nemluv již dále.
Jsem tvé hloupé řeči syt.
15 Já tyto chvíle krátké volnosti
nad život cením. Se zlostí
však vzpomínám, jak kdysi před pánem,
tím Němcem zlořečeným, před chámem
já padal na kolena.
20 Teď jsem však volný, nenáležím nikomu,
jen sobě, však tomu prokletému domu
já svoji porobu již zaplatím.

Hřmí. Jest slyšeti rachot. Všichni poslouchají.

JANOŠ: Co to, zda slyšíš?

JULA: Slyším. *Vyběhne na kámen a zacloně si oči hledí do dálky.*
25 Ach bože, co to zřím, či je to smyslů mámení,
toť hrozné, ba přímo příšerné jest vidění.
Na bílém koni štíhlá postava se řítí tam,
kde holé skály na ni otvírají svůj chřtán.
30 Toť žena jest a kůň jest splašený,
as hlasem hromu, vichru zděšený
se žene do propasti, která lup svůj čeká,
již blízko jest: Bože, spas člověka! —
Úder. Vše marno. Ona již padá do hloubky temné.

Blesk. Ba žena to, je vidět jako ve dne,
jak dole leží bez moci.
Poskytněte přec pomoci.

Lupiči stojí a radí se.

JÁNOS: Ji nech tam ležet, na nás práce čeká — 5
až ve dne.

JULA: Když vy tak, já aspoň zachráním teď člověka
v noci.

Vrhne se dolu. Blesky.

KRANICH: Ba Robáku, toť hlava zlá, 10
k všem pošetilostem náchylná.

JÁNOS *vstoupí na kámen, na kterém před chvílí stál Jula:*

On již jest dole, zdvíhá omdlelou,
ji bere do náručí hned, 15
teď velkou balvan odvaluje silou,
k nám teď vzhled.

Již přichází sem s ubohou
a na štěstí ne zraněnou,
neb krev nevidím žádnou.

JULA *vstoupí nesa v náruči komtesu Leonoru:* 20

Zde nesu si ten květ,
tak krásný ve své mladosti.
Tak krásná jest, ach bože,
dopřej mi chvíli jen té radosti,
ať nezemře mi v náručí. 25

Sedláci kupí se kol něho, on ji jemně položí na zem.

ROBÁK: Kůň zabit?

JULA: Nevím.

ROBÁK: Hlupáku!

JÁNOS: Je nutno vyzvědět, kdo je, 30
pak propustit —

KRANICH: Za pár zlatáků.

JULA u L[eonory], ostatní jej pozorují.

Jak krásná tato dívčina,
vždyť ona v žití jediná
mi radost tady přinesla.

⁵ JÁNOS: A žal ti přinese, ji nech.

Když v lese náhodou tu klesla,
pomůž jí, ale zanechej jen všeho cukrování.

JULA: Ona se probouzí. Má modré oči,
ten jemný nos a v temném podobocí

¹⁰ se leskne hvězda . . .

ROBÁK: Nech ji — *chce jej odvést.*

LEONORA: Bože!

JULA: Již mluví. Sláva bohu!

LEONORA: Kde jsem, zda u lidí dobrých?

¹⁵ ROBÁK: Ne, panno, u lidí nešťastných.

LEONORA *vstane, postoupí a vykřikne:*

Ach bože, kde to padla jsem,
jsem v hnízdě lupičů.

přec vidím, že to špatné bylo

²⁰ utéci z vůle rodičů.

K nim: Co po mně chcete, peněz nemám
a můj život, ten vám nedám.

JÁNOS: Vás, panno, necháme,

jen jméno chceme,

²⁵ jak jsme vás zachránili,

tak odvedeme.

Jak se jmenujete?

LEONORA: Já komtesa jsem,

dcera zdejšího hraběte!

³⁰ *Podivení. Vzrušení. Jula má strach.*

ROBÁK: Ji zabte!

KVETOUČÍ JABLONĚ

DRAMATIS PERSONAE

Otec
Dcera
Matka

5

VÝSTUP 1.

Vnitřek zámožnějšího venkovského statku. Jest večer. Na těžkém dubovém stole stojí svícen mdlě osvětlující jizbu. Malé okno jest otevřeno — a do šera ním slabě prokmitávají bílé, něžné květy rozkvetlých jabloní. Matka sedíc u stolu (jest již bělovlasá a bledá) čte v těžké, kovem obité bibli. Otec sedí na lavici u kamen a spravuje srp. Dcera zamýšleně hledí z okna.

MATKA čte tichým, ale zřetelným monotonním hlasem: A Ježíš odpověděl jim, — řka: Přišlať hodina má, aby oslaven byl syn člověka. Amen, amen pravím vám: Zrno pšeničné padnouc v zemi, neumře-li, onoť samo zůstane, a pakli umře, mnohý užitek přinese.

Kdož milují duši svou, ztratíť ji; a kdož nenávidí duše své na tomto světě, k životu věčnému ostříhá jí... *Sejme brejle a mne je zástěrou.*

Nevidím již nějak. Ta svíce třese se, jako by venku vichřice vanula.

OTEC: Stárneme a všechno v nás pomalu odumírá. Byly doby, kdy pokosil jsem celá naše luka za jeden den, ale dnes třesou se mi ruce, když mám nabrousiti tupý srp. I ta slova z bible, která zdála se mi býti útěchou, nabývají dnes zvláštního hrozivého smyslu. Ach, mnoho jsme hřešili.

MATKA *křížujíc se*: Mnoho jsme hřešili.

OTEC: I ty večery jsou takové podivně těžké. Dříve, když

jaro rozkvétalo v korunách našeho sadu, cítil jsem ve svých žilách krev prudkou jako jarní mizu. Bylo mi do zpěvu i do tance. Nevydržel jsem ani jedné noci doma, — běhal jsem po polích, vztahoval radostně ruce
5 ku hvězdám a usnul znaven krásou a mládím někde na kupce sena. Ale teď, — marno vzpomínat.

MATKA: Kde je Petr? Odešel po západu a neřekl ani, kdy se vrátí.

OTEC: On neříká nikdy, kdy se vrátí.

10 MATKA: Je stále tak zamyšlený od těch dob, co vrátil se ze studií. Jeho oči jsou plny jakéhosi nepokoje. Bojím se o něj.

OTEC: Jest zvláštní hoch. Nechce říci, co jej trápí, a tají to na dně svého srdce. Ostatně z těch jeho nočních procházek nekyne nic dobrého. Kdo vchází pod tisíce hvězd
15 s radostí, přináší si nekonečnou radost, kdo se smutkem, vrací se s nekonečným hořem. Ony pouze stupňují city, s kterými pod ně vstupujeme. Bojím se o Petra.

MATKA: Nelekej se tolik. Byli jsme také mladí a také jsme trpěli. Ale mládí vše přemůže.

20 OTEC: Naše mládí není jeho mládí.

MATKA: A čím myslíš, že se trápí.

OTEC: Nevím. Ale trápí se těžkou bolestí, poněvadž nepláče. Jeho bolest spaluje slzy.

MATKA: Hovořívá také podivně. Nerozumím tomu někdy.

25 OTEC: Jsme již staří a nerozumní.

Ode vsi tiše zaznívá klekání. Staří se křižují, ale dívka, jako by neslyšela, hledí roztouženě do noci.

DCERA ustoupí maličko od okna a praví jako pro sebe: Jabloně kvetou. Ó, jak je krásně!

30 MATKA: Stále vyhlédáš oknem, jako by jsi v těch temnotách bůhvíco viděla. Pojď od okna raději. Jistě již padá rosa.

DCERA: Ah, já tak ráda dívám se do noci.

OTEC: Také se ti jednou omrzí.

PRASKÁ-LI STRUNA,
ZAVZLYKÁ VŠEMI MELODIEMI,
KTERÉ KDYSI ZPÍVALA...

Elegicko-reflexivní dialog s tragickým zakončením

MOTTO:

Praská-li struna, zavzlyká tón znějící na všechny strany.

5

I

Pokoj. Básník sedí na lenošce a hledí z otevřeného okna. Slunce zapadá. Ona sedí na nízké stoličce u jeho nohou a hraje si s rukou, která mu bezvládně visí. Na malém etažérku vedle něj — léky.

ON hledí upjatě z okna, — namahavě se zvedá, vstahuje ruku, — která mu bezvládně klesne, a i on těžce padne do lenošky.

ONA bedlivě a ustrašeně jej pozoruje: Co je?

15

ON: Zapadlo. Bylo rudé jako rozjizvená rána. Klesalo tak tiše. Jak je tu hned chladno.

ONA: Zavru okno. Od lesů zvedá se vítr.

ON: Ne, — nezavírej! Je tam tak krásně. Vše odkládá své barvy — jako denní roucho. Hle, hory se zachvěly a přistoupily blíže. Jsou fialové, jen hřbety jejich krvácejí. A dole z lesů plíží se mlhy. Jak hadi, — studení hadi.

ONA: Snad přece mělo by se okno zavřít. Po západu slunce bývá chladno. Lékař by ti to nedovolil.

ON: Ah, — lékaři! Nepřipomínej mi jich. Při jejich jmeně ozývá se má nemoc. Já chci tu být. Málo jest v životě chvíl, — kdy dopřáno jest nám ssáti krásu plnými doušky. Kolik jich ještě urvu? — A dnes je tu tak krásně! Koupu celou svoji duši v tom tichu. Zdá se mi, že houpe se na vrcholcích borovic jako modravý stín. —

30

Co voní to tak prudce pod oknem?

- ONA: To jsou růže, které jsme spolu sázeli. Pamatuješ, —
tehdy večer.
- ON: Podivno, že voní jen v noci.
- ONA: Jsou takové slabé! Jako by se slunce bály. Ve dne
5 stojí zchřadle a chvějí se. Ožívají teprve v noci.
- ON: Jaké jsou barvy?
- ONA: Nemají barvy. Jsou jako vyssáté. Zabarvují se teprve,
až vyjde měsíc. Potom jsou stříbrné a tiše kývají hlavou.
- ON: Od těch dob, co jsme je sázeli, nebyl jsem venku. Dru-
10 hého dne jsem onemocněl. Již tehdy večer měl jsem
horečku.
- ONA: Ano, když jsi šel nahoru, — málem byl bys padl.
- ON: Jak je to dávno?
- ONA: Čtyři měsíce.
- 15 ON: Čtyři měsíce! Jak dlouho již jsem nemocen. Čtyři mě-
síce! Denně lehám si a doufám: Zítřka ozdravím, zítřka,
zítra! Tak říkám si celé noci. Sním jen o zdraví. A pro-
budím-li se, chci vždycky skočit, zatančit a zajásat. Bohu-
žel — nejde to.
- 20 Vše kolem sebe vidím nemocné. Slunce jest bledé a
chvěje se zimou a jeho paprsky bolí. Vše jest zastrašené
a choulí se.
- ONA: Vždyť zase ozdravíš. Svou láskou tě vzkřísím. Mám
tolik zdraví, že mohu dát i tobě. *Líbá jej.*
- 25 ON: Tak líbej mě! Chci vssát do sebe zdraví svojí láskou.
Jak jsi žhavá! Ne, — dost! Mám rty příliš ledové na po-
líbky. Jsou tak chladné, že necítí. Jak můžeš mě líbat?
Či ze soucitu? Oh, vím, že mě lituješ.
- ONA: Co mluvíš!
- 30 ON: Ano, jak možno milovat nemocného.
- ONA *svírajíc jej víc a více*: Ty nevěříš mi?
- ON: Ne, — já dám se líbat raději nočním vánkem. Je chladný
jak moje rty.
- ONA *odchází plačíc. Usedá opodál.*
- 35 ON *mlčky pohlíží ven*: Již setmělo se docela. A ticho tichoun-
ko. Proč pláčeš? Pojď ke mně. Odpuť mi —
- ONA *tiše přichází*: Polib mě. *Sehne se k němu.*

ON *políbí ji na oči*: Rád líbu slzy v očích. Jsou to perly bolesti. Otevři oči! Nevidím do nich, ale cítím tvůj pohled. Kam hledíš?

ONA: Tam, — hle, vyšla první hvězda.

ON: Chvěje se. Je jako ledový květ. 5

ONA: Obráží se ti v očích.

ON: Ty vidíš moje oči?

ONA: Ano. Září tak ostře. Je tu tma v pokoji. Nevidět ničeho leč tvoje oči. Jsou to moje hvězdy.

ON *tiše*: Slyším kohosi. Podívej se ven! 10

ONA *vstane od něj a dívá se*: Ne, — nikdo.

ON: Slyším přece, musí tam někdo být.

ONA: Ach ano. Teď teprve vidím. Tam jde někdo. Asi dva milenci.

ON: Jdou kolem naší zahrady? 15

ONA: Ano, — cestou k lesu.

ON: Že se teď políbili!

ONA: Ano.

ON: Cítil jsem to.

ONA: Sedají do trávy. 20

ON: Sedají? Jak bolí mě ta vůně růží. Zavři okno!

ONA *zavírá okno*: Mám rozsvítit?

ON: Ne! — Pomoz mi od okna. Půjdu na pohovku.

ONA *pomáhá mu*: Jen opatrně.

ON: Chtěl bych jít sám. Snad to přece půjde. *Padá*. Ah, — ne. 25

Ona zachytí jej a usadí na pohovku. Biji hodiny. Devět.

ONA: Měl by jsi vzít lék a ulehnout.

ON: Ne, ještě ne. Já tak nerad chodím spát. Mívám teď hrozné sny. Probouzím se stále a bojím se, že jsem již v rakvi. A potom ty hrozné, neodbytné myšlenky! Slétají se na 30 mě, poněvadž jsem nemocen. Mučí mě. Slyším jejich křídla a nemohu je odehnat. Jsou odporné a tíží mě tak, že sotva dechu popadám. Nemohu ani zavolat. Jsem příliš sláb v té tmě. Potom přichází netvoři. Mají fialové oči a vlhké ruce. Je jich tu plno. Tančí při měsíci a pohybují 35

bezzubými dásněmi. Jeden mi stojí nad hlavou a dává takt.

Ó, jak je ohyzdný!

5 ONA: To zdá se ti. Jsi nemocen a blouzníš. Vždyť ležím vedle a slyším každé tvé pohnutí. Co chvíli chodím se k tobě dívat.

ON: Je mi náhle tak teskno. Jako by život zůstal tam, za okny. Proč nepřinesla jsi kytici sem do vázy... Hleď, — květy jsou již zvadlé.

10 ONA: Zvadnou tu za malou chvíli.

ON: Jest tu nemocné ovzduší. Já sám tu vadnu. A nemohu ke slunci. Hleď, teď si vzpomínám. Já psal kdysi epos o slunci, — o bohu Heliu. Byl jsem tehdy ještě zdrav a miloval jsem. Vložil jsem do básně všechno své zdraví a sílu slunečního jasu. Prodchnul jsem ji vůní zlatých luk koupajících se ve slunci. A slunce — mně za to připálilo křídla, že musím nyní lézti po zemi, — po čtyřech. Snad byla báseň špatná.

20 ONA: Vždyť lékař pochybuje, zda slunce ti to způsobilo. Říkal »nervy«.

ON: Ne, bylo to slunce. Hledíval jsem rád do jeho tváře. Příliš vysoko jsem vztahoval k němu ruce.

ONA: A kam přišla ona báseň?

ON: Daroval jsem ji komusi, — kdo ji asi nepochopil.

25 ONA: Komu?

ON: Své první lásce.

ONA: Ah...

Tiše sedí oba v zamyšlení.

ONA: Milovals ji tehdy mnoho?

30 ON: Ano.

ONA: Milovals ji více než... než mě.

ON: Miloval jsem po prvé.

ONA: Tedy více.

35 ON: Ne, já nikdy nemiloval více nebo méně. Já miloval vždy vši svojí silou a vášní. Ona byla první a v lásce hraje nejvyšší úlohu vždy první a poslední. Chceš být poslední?

ONA: Ne, ne...
 ON: Snad budeš. Zdálo se mi, že zemru. Mívám i banální sny. Vždyť sny bývají fantastické, děsivé nebo banální. Snad je to pravda. A zemru-li, zemru u tebe v tvém náručí. Však nechci, — mám tolik práce a chce se mi žít. Ser- 5
 rval bych ty okovy se sebe a bil bych se. Však není k tomu síly!
 ONA: Sny se nikdy nevyplňují. Ozdraviš.
 ON: Snad.
 ONA: Ty musíš ozdravět v mém náručí. 10
 ON: Snad.
 ONA: Ty musíš! *Vrhá se k němu. On ji zarazí.*
 ON: Hle, — teď spadla hvězda. Mihla se tak rychle, že jsem ji sotva okem postřehl. Spadla tãm za lesy.
 ONA: Hu, — lekám se vždycky, když spadne hvězda. 15
 ON: Což je to špatné znamení?
 ONA: Nevím. Ale jest v tom smrt. Umírá hvězda.
 ON *tíše*: Jest v tom smrt? Umírá hvězda. I já jsem se ulekl, — bodlo mě u srdce. Smrt. Co to tu tak páchne. To jsou ty uschlé květy. Odnese je! Je z nich cítit hrob. Ale přijdi 20
 hned!
 ONA *odnáší květiny*: Ano. Mám rozsvítit?
 ON: Nerozsvicuj. Ihned vyjde měsíc. Již cítím jeho vůni a barvu.
 ONA: A nepůjdeš ještě spát? Jest již pozdě. 25
 ON: Ne, — k večeru je mi lépe. Po celý den mě tolik tíží hlava. Jsem klidnější schovávaje se v rouchu tmy. A potom, — neslyším život. Život spí a všude je klidné ticho. A já teď životu tolik závidím, že nemohu jej bez bolesti slyšet. Ve dne přece jeho zdravé oddychování ozývá se 30
 i v pokoji a jeho dech proniká okenicemi. A já ležím tu nečinně, bez síly a nemohu se vrhnout v jeho proud. Slunce svítí a já vidím příliš jasně svoji bídu. Kdy tomu bude konec?
 ONA: Jak ráda bych sňala s tebe tvé břemeno. Miluji tě teď 35
 tolik a cítím, že láska má se měnit. Stává se čistší, vznešenější. Odpoutává se od těla a vznáší se k oblakům. Vklá-

dám ji s úctou do svých polibků a líbám tě, jako bych líbala hvězdy.

ON: To není láska, — to je milosrdenství nebo soucit.

ONA *s vřícitkou*: Miláčku!

5 ON: Ne, — přemyslím o tom stále. Nemůžeš mě mít ráda. Já jsem nalomen a ty hýříš zdravím. Ty nechceš líbat hvězdy, jsou tobě příliš studené. Ty toužíš po slunci. To patří do tvé náruče. Plane ohněm jako ty. Poslední
10 dobou často se díváš z okna. Toužíš po životě? Poslal bych tě pryč od sebe, kdybych nevěděl, že tvým odcho- dem sebe zahubím. Zhasl bych jako svíčka.

ONA: Nemohla bych tě opustit. Nedovedla bych žít bez tebe. Jsem tvojí a cítím se býti svou jen u tebe. Nechci ten život. Bez tebe byl by bezúčelný.

15 ON *vstává mluví s největším napětím, pohlížeje jí přímo do očí*: Mluvíš pravdu? Čistou pravdu? — Ne, — v očích ti cosi hraje. Tak že by jsi mě milovala! Nevěřím. Lžeš mi. Nemocným se lhává. Nevěřím. Toto prostředí není pro tebe. Snad lžeš sama sobě. Miluješ mě opravdu?

20 ONA *hledíc mu přímo do očí*: Ano.

ON *sedá znaveně*: Oh, ty pochybnosti! Ty mučivé pochybnosti! Nevěřím nikomu. Což může nemocný věřit?
Vzkřikne: Lžeš!

25 ONA *smutně*: Pěstí biješ mou lásku. Proč nevěříš mi? Není tak hrozné pochybovati jako býti v podezření. Proč nevěříš v to, v čem spočívá má největší víra? Má láska zdá se ti být soucitem! Což neslyšíš bít mé srdce? Jak ráda bych ti je ukázala na dlani, teplé a kouřící se v krvi. Jest tvoje, tak tvoje, jako bývalo před časy za prvních
30 dnů naší lásky. Proč nevěříš mé lásce, proč nevěříš všemu, co ti přináší? Bolí mě to nevýslovně. Což nemocný musí přestat věřit i v lásku?

ON: Proto též churavím, že přestal jsem v ni věřit.

ONA: A věříš vůbec v něco?

35 ON: Nevěřím v nic, co žije. Snad věřil bych jen nemocnému.

ONA: Nač trýzníš tak sám sebe?

ON: Což vím? Nemohu ti to vyložit. Zdá se mi, že jsme

figurky, kterými smýká jedna ruka dle libosti. Aní myšlenek svých nemáme. Jsou nám vsugerovány, vnuceny, vtačeny do mozku, který je jen půdou, na které klíčí. Musím tak cítit a jednat. Musím.

ONA: Ne, — nemusíš. Kdyby jsi mě miloval, nečinil by jsi tak. 5

ON: Což nemiluji tě?

ONA: Pochybuješ-li, — nemiluješ.

ON: Mýlíš se. Kdo pochybuje, — miluje.

ONA: Nerozumím tomu. Já milovala tě tolik, ale věřila jsem ti stále. 10

ON: Jsi jiná než já. Ty nechápala jsi mě nikdy.

ONA: Snad jsem tě nepochopila. Ale milovala jsem tě stále.

ON: Miluješ mě tedy.

ONA: Miluji, — miluji.

Tiše na sebe pohlíží. Vychází měsíc. 15

ON: Má přítelkyně již přichází. Jak je dnes bledá. Kde byla tak dlouho?

ONA: Ah, — měsíc. Byl skryt pod mrakem.

ON: Máš ráda měsíc?

ONA: Ano, — dívám-li se na něj s tebou. Sama mám před ním strach. Je takový studený, chladný. Lekám se, když se v noci probudím a on pohlíží mi do pokoje. Jeho tvář je jako obličej mrtvého. Schovám se raději pod podušku. 20

ON: Já jej mám rád. Tuze rád. Když byl v úplňku, vycházel jsem ven. Rád chodil jsem městem. Vše dostalo nový ráz. Zdálo se mi, že chodím po nebi. Vrhla takové modré světlo. Bylo tak posvátné, že domy vypadaly jako chrámy. Jest takový čistý. Miluji měsíční noci. 25

ONA: Dnes je v úplňku. 30

ON: Ano, — jest překrásný. Chtěl bych jít do kostela a hrát na varhany do nočního ticha. On by tichounce svítil lomenými okenicemi a jeho světlo by rozlévalo se chrámem. Snad nenašel bych ani tak čisté melodie, jako jest on. Tu nelze hrát, tu možno jen cítit. 35

- ONA: Zahraju ti něco.
- ON: Ano prosím. Toužím po hudbě. Hrej tichounce a pohlížej do něho. Hrej, jako bys hrála nemocnému. On jest taková nemocná hvězda.
- 5 ONA: Co mám hrát?
- ON: Znáš Beethovenovu Sonatu měsíčního svitu?
- ONA: Ano.
- ON: Hrej, ale jen tichounce.
- ONA *usedne za klavír, který stojí v tmavém koutě pokoje.*
- 10 *Měsíc plným svitem padá doprostřed pokoje na stůl. On sedí také v rohu na pohovce a poslouchá. Ona hrá. Dohraje. Složí ruce do klína a zamyslí se.*
- ON *šeptem*: Jak zvláštní jest krása. Přichází jsouc nečekána. Ssaji ji plnými rty. Jsem ní až omámen.
- 15 ONA: Jest prostá jako dítě a čistá jako svit lúny.
- ON: Zdá se mi, že hladí mi srdce. Dovede mi je zladit v harmonii s duší. Jsem šťasten.
- ONA: Já také. Dvojitým štěstím.
- ON: Víš, co si často myslívám?
- 20 ONA: No . . .
- ON: Že nemocný člověk má své zvláštní velejemné štěstí, které je skryto pro zdravého. Zdravý má smysly příliš hrubé. Nepostihuje tak bystře nuanci krásy, která jen fosforeskuje. Nemocný cítí jemně. Každý vánek prochvívá zjemněnými nervy jako stříbrnými strunami. Má zvláštní své rozkoše. Cítí zvláštní vůně nedohledných obzorů. Slyší harmonii vesmíru a křišťálové tóny hvězd. To v těch chvílích, kdy nemoc usne. Usne a leží u jeho nohou jako modrý stín. Jeho duše, náhle zbavena svého
- 25 jářma, vznáší se a raduje se v rozkoši pro tebe nepochopitelné. Slyším akordy svých myšlenek a cítím jejich vůni. Voní mdle, neurčitě a nevyjadřitelně.
- 30 Pozoroval jsem to již dávno a nepřál jsem si nikdy zdraví přespříliš. Cítil jsem, že hrubnu a ztrácím jemná vlákna subtilních myšlenek. Chodíval jsem s prutem v ruce a šlehal jsem motýly. Je-li člověk příliš zdrav, —
- 35 rád zabíjí!

- ONA: Nerozumím ti. Jsi jiný než já.
- ON: Chápu to. Jsi zdravá. Miluješ skutečnost. Tvůj obzor jest ohraničen ostře a přesně. Já miluji fantasi. Miluji pohádku, — neboť jen v jejím prostředí nacházím krásu. Skutečnost jest absurdní, — hnusná. 5
- ONA: Proč?
- ON: Což nechápeš? Vidím svoji nemoc, svou slabotu. Vžívám se raději v krásnější svět přeludů. Tam tvořím si život sám, tam necítím to svoje tatrmanství. Tam dominuji, tam jsem svobodný, tam jsem králem. Tam vnáším veškerou krásu, která ujde dotekům cizí ruky. Tam necítím hrubých doteků světa, tam vdechují opojné vůně zářících květů. Nepochopíš mě, — ne! 10
- ONA: Jsi básník.
- ON: Jsem, ale nejlepší básně jsem prosnil. Na papíře jsou jen nechutné zbytky. Ztělesněné myšlenky padají jak ptáci s přelomenými křídly. 15
- ONA: A přece jsou krásné.
- ON: Jak můžeš cítiti onu krásu, která skrývá se mezi řádky?
- ONA: Cítím ji, neboť tě miluji. 20
- ON: To je fráze. Což jiné básně mimo mých jsi nechápala?
- ONA: Ne — docela. Byly pro mě jaksi zamženy. Odkládala jsem je nedočteny.
- ON: A moje básně jsi chápala?
- ONA: Ó ano. Byly tebou prodchnuty, — voněly tebou. Snad neviděla jsem tam za řádky to, co snil jsi ty, ale vysnila jsem si sama v ně svůj sen. Nebyl jistě tak krásný, jako je tvůj, — tys jiný, — ale byl krásný pro mě, protože byl můj. 25
- ON: Ano, — báseň jest jen půda, na níž rostou neviditelné květy. A každému vzhází jiné, odpovídající kráse jeho duše. Ale květ básníka samotného týčí se nade všemi a rozevívá svůj kalich přímo do nebe. Ty ostatní chivějí se v jeho stínu. 30
- ONA: Což není možno pochopit docela? 35
- ON: Ne, — není. Když píšeš báseň, musím dívat se přes svět na svoje snění. Báseň jest jen šifrou mých myšlenek;

doplniti je mohu jen já, — jediný já. Často myslím si,
že zbytečné jest psát. Ale básník jest jako pták. Snese-li
se na něj žal nebo radost, vyzpívá je do širého světa.
A nezpívá jiným, zpívá sobě z jakési vnitřní nutnosti.
5 A zpěv ten rozechvívá nejvíce jeho, nejvíce jemu chvěje
se srdce v hrudi a ostatní, — kteří jdou kolem, ti mo-
hou pouze hádati a říkají: »— Pěkné«, nebo zacpávají
si uši.

10 A já nemocí zchromený nemám již síly zpívat. Ruka
se mi chvěje více než srdce. Myšlenky obletují mi hlavu,
nemám však sil odítí je ve skutečnost. Křídla padají,
vezmu-li do ruky pero, — a myšlenky zmizí, ztratí se,
že nezbyde po nich ani nejmenší stopy. Jak je to bolestné.
Naříkal bych jako dítě, vzlykal bych a plakal, — ale ne-
15 mohu. S nemocí usídlila se v mojí duši skepse. Co bych
si vyplakal?

ONA: Smím se tě na něco otázat?

ON: Smíš.

ONA: Miláčku, odpusť, že se tě na toto ptám. Věříš v Boha?

20 ON *zamyšlen tiše dít*: Věřím-li v Boha. Snad. To jest otázka,
kterou řešíme celým životem. Tu nelze nikdy přesně
zodpovědět. Proč se ptáš?

ONA *rozmýšlí se*: Proč? Chtěla jsem, . . . nebudeš se mi smát,
neříkala jsem to nikomu, bála jsem se, aby se nesmáli
25 tomu koutku mé duše. Ty se mně nevysměješ. Řeknu
ti to.

Já věřím, věřím v Boha. Můj život není podle jeho
vůle, vím to, — ale nemrzí mě to. Miluji jej při všem tom
a on mně odpustí. Vím určitě, že mi odpustí, neboť při-
30 chází ke mně.

ON: — Že přichází?

ONA: Ano . . . *Tichounce*: Přichází ke mně vždycky s bo-
lestí. Přichází tehdy, kdy vzlykám, naříkám a opla-
kávám svoje ztracené štěstí. Tehdy, když život kladi-
35 vem přeráží mi ruce, — tehdy, kdy pohřbívám nějakou
svoji nadějí. Zoufám-li si, šílím-li bolestí, tu jej zavolám
a on vždycky přijde.

ON *nápatě*: Ty jej zavoláváš?

ONA: Ano, ... nemohu-li snést již tíhu bolu, volám: »Pane, pokorně přijímám to hoře, neboť jest posvěcené.« Zašeptám-li si to tiše v duši, vždycky přichází. Cítím, jak klade svoji hebkou ruku na mé rozpálené čelo, a jeho oko, nejkrásnější, protože nejbolestnější, objímá moji duši. Svěřuji se mu docela a tu cítím cosi tak krásného. Jako by jas a krása, vystouplá z jeho srdce, objímala bolest v mojí duši. Jest mi tak lehounce. Vše nabývá nových barev. Vše koupe se v jakémsi jemném fluidu, které zahaluje hrany a zladuje všechno v modravé stíny. A tehdy cítím onu zvláštní radost z bolesti, takovou klidnou, tichou a nekonečnou! Sedívám nepohnutě, bojím se, abych ji nevyplašila. Kochám se jí, líbám ji, hrají si s ní, až usnu s čímsi teplým na srdci. A nový usvit nachází mě již s čelem vztyčeným a hrdým. 15

ON: Jak jsi šťastna!

ONA: Věřím, miláčku, věřím v něho. Uvěř také a uvidíš, jak rozplyne se všechna tvoje trýzeň. Uvěř. On k tobě také přijde. 20

ON: Nemohu. Pevná víra i vytrvalá nevěra leží daleko ode mě. Nemohu dosáhnouti ničeho, jsem uprostřed. Věřím v pochybování a pochybuji o víře. Jsem nešťasten tím, že nemohu najít pevného zakotvení. Jsem zmítán příbojem mezi vírou a nevěrou. Hledám světlo — a nevidím je ani tam, ani tam. Schoulím se tedy v sebe, snažím se ze své duše vykresati světlo. Však podaří se mi jen někdy vykresat jiskérku. Jen malou, slaboučkou jiskérku. Zaleskne se a zhasne dřív, než se rozžehne. A já chci světlo, zář, — slunce! 25 30

Posvedaje se namahavě: Ach, slunce, — ty hrozná, nedosažitelná slunce!

Zvedá ruku a namahavě se zvedá.

ONA *chopí jej za ruku, snažíc se ho uklidniti*: Miláčku!

ON: Cosi chladného stoupá mi k hlavě; vím, co je to, cítím tu hrůzu. Ozývá se. — Je to má zvlhlá duše. Začíná již hnít, cítím to. Ó, je to děsné! *Klesá na kolena.* 35

ONA: Bože můj!

ON: Proč voláš Boha? Nevolej ho, nechci jej! Nepomůže mi, — chodí v stínech. Ne! Znam ho již. On šklebí se na mě ze tváře Slunce. On nechce ke mně přijít. On mě
5 zlomil, když jsem vztahoval ruce, abych jej objal. Och, *sténá*, taková hnusná krev mi proudí v žilách. Jako stojatá voda, která se náhle pohne. Jak je to hrozné, a nejhroznější tím, že mozek, — rozum pracuje tak přesně. Cítím, že sílím, vím, že sešlím.

10 ONA: Co děláš! Bože můj, Bože můj!

ON: Odejdi ode mě. Běž pryč i se svým Bohem. Jste spolu, jste proti mně. Běž. *Pohlédne k oknu.*

ONA *chvějíc se ustupuje.*

ON: Ach, měsíčku, ty můj dobrý!

15 *Vstává a vleče se k oknu a otevírá je.*

Pojď, obejmi mě, sladký. Jak jsi tichý. Jsi hlubokou zřítelnicí nebe. Měsíčku, *vztahuje k němu ruce*, ty jsi jediný krásný, — neboť nelpí na tobě život. Pod твоjím pohledem ztrácí svět svoji drsnou tvářnost; jeho tvář jest tváří
20 spícího dítěte. Ty jsi pohádka!

Hleď, — umírám, měsíčku. Umírám ve твоjím objemí. Má krev uniká a stéká do zrosené trávy. A tvé hluboké oko, zjemnělé modravými mlhami, hledí na mě tak klidně. Jako by mé srdce bylo spojeno s твоjím stříbrnou nitkou.
25 Chtěl bych celé věčnosti dívati se ti do očí. Čtu v nich tolik krásy! Naše duše by si tiše povídaly. Vždyť se mi zdá, že jsi na dosah mé ruky.

Měsíčku, — měsíčku, — řekni mi, kdo jsi!

ONA: To jest On!

30 ON: On, — On! Bůh! Není. Ach, zhasl! Proč jsi jej ubila bohem. Již jej nevidím. Ty jsi jej zničila. Proč ho tvoříš bohem, když mohl být mým přítelem. Hleď, již hledí jinak, — drsně, pánovitě!

Třeští. Nekývej na mě hlavou! Umrlice, vane z tebe smrt. On běží ke mně! *Prchá zmateně od okna.*

35 *Chopí ji za ruce.*

Zachraň mě! *Ona pláče.*

Ne, — neschovám se. *Ide pevným krokem k oknu.*
Pojď, bože! Nectil jsem tě a ty mě jdeš zlomit. Pojď,
jsem tu. Vztahuješ ruce, — jsou jako dva bílí hadi.

Zaškrtíš mě. — Zaškrt. Jsi bůh, — můžeš. Pojď, pojď!
Ach, již mě svírá. Bože!

Proč jsi bohem, — vždyť proto tě nemohu milovat. Proč
vdechl jsi takovou hrdost v moji duši! Proč neučinil jsi
mě nejnižším rabem s otrockou duší. Byl bych šťastnější.
Proč vložil jsi mi do srdce božskou hrdost, která se ne-
chce ani před tebou skloniti.

Nuže zlom, — co nemůžeš ohnout.

Pojď! *Klesne na pohovku.*

ONA: Miláčku!

ON *slabě*: Pojď, — pojď!

Ticho, hrozné ticho spočívá ve vzduchu.

Zpěv zvenku:

Tichounký měsíčku můj,
zastav se, chvílečku stůj!
Roušku svou pozvedni,
v náruč mou pohlédni —
líbám to sluníčko své.

ON *zachvěje se v lenošce a zhroutí se.*

ONA *zachváčena nejvyšší hrůzou běží k němu. Zatřese jím, —
on nehybně padá, — jest mrtev: Bože můj, — Bože můj!
V pláči zhroutí se vedle něho.*

Opona.

MRTVÁ

DRAMATIS PERSONAE

Stařec
Jeho vnuk Petr
Otec
První cizinec
Druhý cizinec

5
10
Černý osamělý les za pozdního večera. Z pravé strany zasahuje mezi husté jehličnaté stromoví křídlo myslivny s jediným, ozářeným oknem. Slunce již dávno zapadlo a slyšeti již kroky tiché a zadumané Noci. Vlevo na malém paloučku lávka. Na ní sedí děd a jeho devítiletý vnuk.

VNUK: Dědečku, zemřela opravdu?
DĚD: Věru, dítě, nevím. Vypadá jako živá. Samému se mi
15 nechce věřit.
VNUK: Proč se nehýbala, když jsem k ní ráno přišel? Jindy objímala mě a líbala.
DĚD: Zemřela. Mrtví jsou nehybní. Neslyší ani těch nejdražších.
20 VNUK: Snad jenom spí, snad se ještě probudí. Snad je jako Šípková Růženka. Najednou otevrou se její oči, najednou se zasměje. Může se to stát, dědečku?
DĚD: Po vůli boží vše se může stát.
VNUK: A což dědečku, kdyby maminka byla opravdu mrtvá,
25 nevstala by nikdy? Nikdy již by mě neviděla?
DĚD: Až na soudný den.
VNUK: A kdy je soudný den?
DĚD: Na konci času a světa.
VNUK: Bude to trvat dlouho, než přijde soudný den?
30 DĚD: Dlouho, — velmi dlouho.
VNUK: Ne, nevěřím, dědečku, že by byla opravdu mrtvá. Včera mi ještě slibovala, že mi přinese z města koníka.

DĚD: Nevíme dne ni hodiny.
VNUK: Co je to, dědečku?
DĚD: Že můžeme každou chvíli zemřít.
VNUK: Opravdu? I já bych mohl právě teď zemřít?
DĚD: I ty. 5
VNUK: Ale dědečku, jak bych mohl zemřít?
DĚD: Jako všichni lidé. Já také brzo zemru.
VNUK: I vy, dědečku? Proč všichni chcete umírat?
DĚD: Ať chceme nebo nechceme, zemřeme všichni.
VNUK: Proč musíme zemřít? 10
DĚD: Bůh chce.
VNUK: Proč chce Bůh, abychom zemřeli?
DĚD: Nevím. Jistě má nejlepší příčinu. Je nejmoudřejší a nej-
lepší.
VNUK: Je opravdu dobrý? 15
DĚD: Je.
VNUK: Jak tedy může chtít, aby všichni zemřeli?
DĚD: Až budeš tak stár jako já, poznáš, že nutno je ze-
mřít.
VNUK: Proč nutno? 20
DĚD: Protože tu jen překážíme.
VNUK: Vždyť žádnému neprekážíte.
DĚD: Ó, ano. Překážíme těm, kteří chtějí žít. Cítíme to zcela
dobře, byť by nás i milovali.
VNUK: Ale matinka nebyla stará. 25
DĚD: Nebyla. Tu Bůh náhle k sobě povolal.
VNUK: A proč ji volal, vždyť ona byla naše!
DĚD: Zalíbila se mu. Zamiloval si ji.
VNUK: Ale, dědečku, já ji také miloval.
DĚD: On ji udělá andělem. 30
VNUK: Ó, ona nebude chtít. Já jsem jí slíbil něco mnohem
lepšího. Slíbil jsem jí, že až dorostu, skoupím celé tyto
lesy, celé od Záhoří až k Červenému kříži. Tam na stráni
postavím jí zámek, víte, takový skleněný, jako v oné po-
hádce, co jste mi vypravoval. Když budu daleko, přece 35
budu maminku přes sklo vidět. A její komnatu vyzdobím
samým zlatem.

- DĚD: Ubožátko!
- VNUK: Ach, vy si myslíte, že bych to nedovedl? I vy tam budete, i... dědečku, kde je tatínek?
- DĚD: U maminky, modlí se u ní.
- 5 VNUK: Modlí se, aby ožila?
- DĚD: Nevím, zda by to pomohlo.
- VNUK: Proč tatínek je dnes takový?
- DĚD: Jaký?
- VNUK: Ani mě nepolíbil ráno. Jenom se shýbl a pohladil mě
- 10 po hlavě. A v očích měl slzy. Pravda, plakal o maminku?
- DĚD: Ano. A tebe její smrt nemrzí?
- VNUK: Ó, ano, dědečku. Když mi to řekli, plakal jsem celý den. Ale teď v té tmě je mi veseleji. Ani tomu nevěřím.
- 15 Jako by maminka jen na chvíli odešla. Odešla, — a zase za chvíli přijde. Přinese mi i koně. Dívám se pořád na stezku od města. Zdá se mi, že někdo po ní jde a že je to maminka.
- DĚD: Nevidím ničeho. To keře se chvějí večerním větrem.
- 20 VNUK: Hleďte, už se úplně sešeřilo. Chtěl byste, aby byl den? Bílý, slunečný den?
- DĚD: Ne, mám raději noc. Slunce pálí příliš do očí.
- VNUK: A přece rád na něm sedáte. Říkáváte vždycky: Svítí slunce, půjdu na chvíli se prohřát.
- 25 DĚD: Ach, to jsou chvíle omylů a pošetilého doufání, kdy myslím, že omládnou. Naděje ale zhasne zároveň se sluncem a vidím, že jsem chabý stařec, který očekává pouze svoji smrt. V noci je klid a ticho...
- VNUK: Víte, dědečku, já nemám rád přílišného ticha. Hned
- 30 dostanu strach, a je-li příliš ticho, zakřičím z plného hrdla. Tak se mi zdá, že v tom tichu přichází nějaký čarodějník, který chce mě odnést.
- DĚD: Jseš mladý, vše se ti bude jinak jeviti, až sestárneš.
- VNUK: Jak to je, dědečku, sestárnout?
- 35 DĚD: Nu, porosteš, vychodíš školy, oženíš se, sestárneš — zemřeš.
- VNUK: Dědečku, — — — já nezemru.

DĚD: Jak to?
VNUK: Já nechci.
DĚD: Však se ti zachce, však se ti zachce.

*Chvilí teskné ticho. Za osvětleným oknem kdosi zasténá a
zapláče zdušeným štkáním.*

5

VNUK: Dědečku?

DĚD: Co je?

VNUK: Kdo to pláče?

DĚD: Nevím. Neslyšel jsem.

VNUK: U nás kdosi plakal.

10

DĚD: Nevím.

VNUK: Byl to tatínek. Proč pláče, řekněte mi, dědečku, proč
stále a stále pláče? Proč vy mu neřeknete, že maminka je
u Boha a že se s ní sejde?

DĚD: On to ví.

15

VNUK: A stále pláče.

DĚD: Pláč přejde, až zapomene.

VNUK: Na co má zapomnět?

DĚD: Že zemřela.

VNUK: Maminka?

20

DĚD: Ano.

VNUK: Ó, to on nikdy nezapomene.

DĚD: V čase zapomeneme na všechno, i na nejhorší.

VNUK: Bojím se, že nezapomene, dědečku. Je teď tak ne-
šťasten.

25

DĚD: Každý bývá časem nešťasten.

VNUK: Byl jste vy, dědečku, také někdy nešťasten?

DĚD: Byl a mnohokráte.

VNUK: Zemřela vám také maminka?

DĚD: Zemřela.

30

VNUK: Zapomněl jste?

DĚD: Zvykl jsem.

VNUK: Já také nezapomenu. Myslíte, že si zvyknu?

DĚD: Zvykneš, mé dítě.

VNUK: A bude stále tatínek takový, jako je teď?

35

DĚD: Ne, nebude.
VNUK: Zvykne si také?
DĚD: Zvykne.
VNUK *poslouchá*: Chudák, pláče stále. A maminka se jistě
5 ani nehne. Leží tam ztrnulá, nehybná. Když jsem před ní
stál, myslel jsem, že to ani není moje maminka. A ta její
ruka. Byla studená jako led.
DĚD: Ano. A přece má oči, jako by spala.
VNUK: Dědečku, nevíte, jak to, že zemřela? Vždyť včera ještě
10 si se mnou hrála?
DĚD: Nevím. Nevíme nikdy, co se děje v nitru druhých.
VNUK *samyšleně*: Dědečku!
DĚD: Co chceš, Petře?
VNUK: Víte, co mi povídal podlesních Ondřej?
15 DĚD: Co ti povídal?
VNUK: Že prý se maminka otráвила.
DĚD *zmateně*: Ne, ... ne, ... nevěř mu. Co si se mu zdálo.
Není to pravda. Zemřela jako každá jiná. Bůh ji náhle
k sobě povolal. Co ti to navykládali?
20 VNUK: Ano, on mi říkal, že se otráвила.
DĚD: Jak ti mohl něco takového říci?
VNUK: Nevím, kde se to dověděl. Říkal mi to a chtěl, abych
to žádnému nevyzrazoval, že on mi to řekl.
DĚD: Jest to zlý hoch.
25 VNUK: O ne, rád si s ním hraji. Jaké krásné píšťalky dovede
vyřezávat. Ale, dědečku, proč se lidé otravují?
DĚD: Nevím, neptej se mne.
VNUK: Chtějí zemřít?
DĚD: Snad.
30 VNUK: Dědečku, pravda, že musí to být pro ně hrozné, když
se otravují?
DĚD: Nevím, dítě. Proč se mě ptáš na takové věci?
VNUK: Hledte, oni chtějí zemřít. Ani nečekají, až je Bůh
zavolá. Oni jdou sami k němu. Přijme je?
35 DĚD: Ne..., ale ano, přijme, přijme.
VNUK: A oni chtějí odejít se světa. Jistě se jim tu nelíbí.
DĚD: Jsou s životem nespokojeni.

VNUK: Myslíte, že maminka byla nespokojená?
DĚD: Proč by byla nespokojena?
VNUK: Tak. Často plakávala. Já jsem dříve myslel, že dospělí nepláčí.
DĚD: Ó ano, pláčí. 5
VNUK: Většími slzami než my malí?
DĚD: Většími slzami.
VNUK: Nevíte, proč plakávala? Slýchal jsem ji mnohdy v noci.
DĚD: Nevím. Neptal jsem se jí nikdy. 10
VNUK: Báł jste se zeptat. Vidíte, já také jsem se báł zeptat, co jí trápí. Zeptal se jí tatínek?
DĚD: Jaké jsou to otázky?
VNUK: Snad se jí ptal, neboť po rozmluvách s ním vždycky ještě více plakávala. Tatínek bral pušku a šel do lesa. 15
Vracel se až ráno.
DĚD: Jak to víš?
VNUK: Její pláč mě probouzel. Mívám hrozný strach, pláče-li dospělý.
DĚD: Ty jsi takový bázlivec? Nebojíš se teď tu se mnou, 20
v lese?
VNUK: Vždyť jste tu vy. Vy byste každého zahnal.
DĚD: Jsou i takoví, které nedovedeme zahnat.
VNUK: Aní vy?
DĚD: Žádný člověk. 25

Zatím nastala úplná noc. Na nebi sem tam lesknou se bledé hvězdy. Část nebes jest však zakryta černými mraky. Na scéně jest úplná tma, jen okno září jako bolestný výkřik do černé spleti stromů. Odlesk jeho dopadá na starce i hochy.

VNUK: Dědečku, byl tatínek také takový jako já, když byl 30
malý?
DĚD: Byl, měl jen trochu tmavější vlasy. Ty máš vlas po mamince.
VNUK: Ach, maminka měla zlaté vlasy jako nějaká princezna.
A myslel tatínek také tak jako já? 35

- DĚD: Jak to: myslel?
- VNUK: Já si kolikrát leccos myslím. o čem vím, že nikdo si to ještě nemyslí. Ano. Je to zvláštní, pravda? Nevěříte mi? Kolikrát jdu lesem na jahody, usednu a vzpomínám, vzpomínám. Najednou si na něco vzpomenu, o čem jsem přesvědčen, že dosud na to nikdo nevzpomněl.
- 5 DĚD: Jaký jsi divný. A na co si tak na příklad vzpomínáš?
- VNUK: Já nevím, vlastně já to nedovedu říci. Ani povědít se to nedá. *Pohlédne k oknu.* Dědečku, kdo to chodí tam
- 10 u maminky?
- DĚD: Tvůj otec. Modlí se asi.
- VNUK: Za co se modlí?
- DĚD: Za maminku.
- VNUK: Ví to ona, že se za ni modlí? Raduje se z toho?
- 15 DĚD: Jistě.
- VNUK: To je dobře. Už nebude plakat.
- DĚD: Nebude.
- VNUK: A proč plakala?
- DĚD: Nevím.
- 20 VNUK: Já myslím, že to víte, ale nechcete říci.
- DĚD: Nevím. Nevyptávej se. Tobě sluší ještě mlčeti.
- VNUK: Však poznám, proč plakala.
- DĚD: Snad, ale třeba již jíti domů. Rosa již padá. Začíná být chladno.
- 25 VNUK: Zůstaňme, ještě chvíli, dědečku. Nerád jdu domů.
- DĚD: Proč?
- VNUK: Je to tam teď takové studené a cizí. Raději jsem venku.
- DĚD: Musíme již jíti spát. Jest již pozdě. Zajisté jsi již
- 30 ospalý.
- VNUK: Vám je stále pozdě. Mně nechce se spáti.
- DĚD: Však usneš. Pojď, hochu. Dovedu tě až do postýlky. *Vstává a pomalu opíraje se o hůl a veda jej za ruku belhá se s ním do myslivny.*
- 35 VNUK *poskakuje vedle něho. Shýbne se pro kvítko a utrhne je:* Hle, dědečku, jaké je to hezké kvítko. Jak je orosené. Pláče. Snad proto, že jsem je utrl.

DĚD: Pojď, můj ubohý, dobrý hochu! *Vejdou do domu a zmizí v šeré síni.*

Dvěře zavrznou, zapadnou a nastane úplné ticho. Jen stromy šeptají a osvětlené okno smutně vyzářuje svůj svit. Je jako otevřená, zející rána na temném těle noci. Oblaka jdou tiše jako pohřební průvod a hvězdy matně se lesknou jako světla hromniček na obrovském nebeském katafalku.

*

Z dále znějí kroky. Kdosi přichází cestou od města. Kroky jsou nesmělé a tiché, že sotva lze je zaslechnouti. Listí se odhrnuje a vycházejí dva stíny cizinců.

PRVNÍ CIZINEC *tiše*: Jsme již tu. Pojďme tiše, ať ani nejmenším šelestem nezvíříme tento klid. Okno svítí. Bylo je již viděti zdaleka. Pojď, jest tak nízko při zemi, že dobře můžeš nahlédnouti dovnitř.

DRUHÝ CIZINEC *zamyšlen a cele zahalen ve svůj temný plášť nerozhodně kráčí vpřed*: Není tu nikoho? 15

PRVNÍ CIZINEC: Ne, stařec i dítě odešli.

DRUHÝ CIZINEC: Ach, její dítě!

PRVNÍ CIZINEC: Její ubohé dítě.

DRUHÝ CIZINEC: Chtěl bych uviděti ji naposled. Ale bojím se. Děsná hrůza mě zmítá, jako bych cítil na rukou její krev. Podívej se napřed! 20

PRVNÍ CIZINEC *přistupuje k oknu a chvíli napjatě pohlíží do okna*.

DRUHÝ CIZINEC *zamyšlen stojí opřen o lavku, chvěje se a celý zneklidněn*. 25

PRVNÍ CIZINEC *kývá na něj rukou*: Pojď, pojď! Neboj se!

DRUHÝ CIZINEC *náhle odhodlán tichými kroky přichází a pohlédne do okna*: Ach, bože, jaké je to shledání!

PRVNÍ CIZINEC: Vidíš? 30

DRUHÝ CIZINEC: Kéz bych neviděl.

PRVNÍ CIZINEC: Kdo je to tam u stolu? Zhroucen sedí zády k nám obrácen.

DRUHÝ CIZINEC: To jest její muž.
 PRVNÍ CIZINEC: Znal jsi jej?
 DRUHÝ CIZINEC: Znal.
 PRVNÍ CIZINEC: Dověděl se všechno?
 5 DRUHÝ CIZINEC: Nevím. Snad. Co dělá tam?
 PRVNÍ CIZINEC: Pláče. Hleď, jak se mu ramena pohybují
 pod tíhou děsného vzlyku.
 DRUHÝ CIZINEC: Také jeden, jehož jsem napolo urdousil.
 PRVNÍ CIZINEC: Vidíš ji?
 10 DRUHÝ CIZINEC: Ano, zcela dobře. Jaké má bledé vlasy!
 A oči zavřeny, tak děsně zavřeny, že se obávám, aby se
 neotevřely. Co to má v pravé ruce?
 PRVNÍ CIZINEC: Růženec.
 DRUHÝ CIZINEC: Ano, teď vidím. Hleď, jak ta hromnička
 15 hází jí svoje stíny a světla přes tvář. Zdá se, jako by sta-
 hovala rty k úsměvu. Ó, jak děsný jest to smích.
 PRVNÍ CIZINEC: Nehleď tam již!
 DRUHÝ CIZINEC: Jak jsou její ruce slabounké. Hle, tam na
 rubáši jest záhyb. Zvláštní stín míhá se jí po rukou. Ne-
 20 zdá se ti, že jí pohnula?
 PRVNÍ CIZINEC: Nehleď tam již!
 DRUHÝ CIZINEC: Ach, jak je to děsné, úžasně děsné. A pře-
 ce nemohu zraků odtrhnouti. Kdybych se mohl aspoň
 vyplakat tak jako on, kdybych mohl aspoň zemřít jako
 25 ona, — ale pusto, pusto v mém srdci i duši. To bílé,
 chladné čelo, och to jsem kdysi líbával.
 PRVNÍ CIZINEC: Nehleď tam již!
 DRUHÝ CIZINEC: Ty ruce a oči, které nelze již otevřít, a ta
 30 ňadra, která jsou tvrdá jako z kamene, v nichž uhaslo
 srdce, které jsem já, já zničil a zašlapal.
 PRVNÍ CIZINEC *odváděje jej*: Nehleď tam již!
 DRUHÝ CIZINEC: Ach, těžko jest nehleděti, když obraz ten
 vbodl se mi do srdce.
 PRVNÍ CIZINEC: Pojď, usedneme tam na lávce.
 35 DRUHÝ CIZINEC: Ne, zůstaň tu. Chci se na ni dívat. Snad
 vyčkám aspoň jeden její pohled.
 PRVNÍ CIZINEC: Zbytečné. Jest mrtva.

DRUHÝ CIZINEC: Zemřela tak mladá!

PRVNÍ CIZINEC: Chtěla zemřítí.

DRUHÝ CIZINEC *vášnivě*: O, nikoliv. Ona chtěla žítí. Její náruč byla životu otevřena dokořán. Proto nechala muže, který neznal vášně života. Proto stalo se jí manželství 5 peklem. Proto zamilovala si mne.

PRVNÍ CIZINEC: Dlouho jste se milovali?

DRUHÝ CIZINEC: Nevím, jak je tomu dlouho, neboť počal jsem čítati čas, až zkamenělo mi srdce. Byla to pro mě bezmezná bolest, když nemohl jsem ze svého srdce vy- 10 křesat ani jiskřičky lásky. A ona mě tak milovala!

PRVNÍ CIZINEC: Byl jsi jediný muž, který laskavě ji na její cestě pozdravil.

DRUHÝ CIZINEC: Každá velká láska v srdci jednom ubíjí lásku v srdci druhém. Když já, neznámý cizinec, zatoulal 15 jsem se do těchto smutných lesů, — našel jsem ji, jako první a jediný bílý květ u cesty. Duše spokojí se s vůní, ale ruka trhá. Neodolal jsem.

PRVNÍ CIZINEC: Byla krásná!

DRUHÝ CIZINEC: Byla zvláštní. Její duše byla dětská a 20 jasná jako lesní pramen. Štítil jsem se sám sebe, když postavil jsem se před čisté zrcadlo jejího srdce.

PRVNÍ CIZINEC: Její muž poznal, co se v ní děje?

DRUHÝ CIZINEC: Privil jsem ti již dříve, že mě zná. Ne- 25 mohl to u ní nepostřehnouti.

PRVNÍ CIZINEC: Ano. Poslední čas toulával se sám a sám po lesích. Neznal nikoho a nikoho nepřijímal.

DRUHÝ CIZINEC: Zabíjíme a rdousíme, aniž bychom to chtěli. On ji jistě miloval. Miloval ji více a stáleji než já. Jen jednou jsem pohlédl mu v oči. Jsou to modrá oblaka. 30 Bylo mi stydno, když jsem jej spatřil.

PRVNÍ CIZINEC: Proč přestal jsi ji milovat?

DRUHÝ CIZINEC: Proč přestáváme milovat? Nevím toho. A čím více jsem si to uvědomoval, tím méně jsem ji mi- 35 loval, až stala se mi otevřenou ránou. Viděl jsem pod svýma nohama svíjeti se tu, která mě nejvíce miluje. Viděl jsem, že zabívám tu, která dala by mi celý svůj

život. Byly to hrozné dny, kdy stáli jsme vedle sebe, já boje se jí říci pravdu a ona, ač dobře vše pochopovala, neodvažujíc zjevně na ni se tázati. Byly to procházky při západu slunce tímto lesem, kdy na západě dohořívala naše srdce. Až ona sama ukončila trápení.

5 PRVNÍ CIZINEC: Kdy zemřela?

DRUHÝ CIZINEC: Včera v noci.

PRVNÍ CIZINEC: Byla krásná měsíčná noc.

DRUHÝ CIZINEC: Taková jako její duše.

10 PRVNÍ CIZINEC: Kdo ti pověděl o její smrti?

DRUHÝ CIZINEC: Tušil jsem ji, dříve než mi ji oznámili.

PRVNÍ CIZINEC: Proč jsi ji tedy nezachránil?

DRUHÝ CIZINEC *verušeně*: Příteli, jsou chvíle, kdy člověk nedovede pohnouti ani prstem. Po celou noc jsem tušil, že ji vraždím, ale přece mé svědomí bylo pusté a neza-
15 klepalo ani tichounce na mou duši. Byl jsem spoután čímsi, co nedalo se strhnouti ani přetíti. Musel jsem ji vraždit, škrtit a usmrcovat. Teď, když pohlížím na její mrtvou líci, jsem tak nešťasten a zničen, že není pro mě
20 cest ani cílů. Sestárnul jsem svojí vraždou, zabil jsem ji i sebe a snad i jeho, a stojím tu před prahem, vyžděněc, vyhnanec Života.

PRVNÍ CIZINEC: Pojď, půjdeme již domů. Jest tu smutno a z její komnaty jako by sama smrt se na nás dívala stude-
25 ným okem.

DRUHÝ CIZINEC: Nepůjdu. Probouzí se ve mně nová, divo-
ká a nezkrotná touha políbit ještě jedenkrát ledové ty
rty, které zarazí se mi do srdce jako chladná dýka, a
s tímto nejvyšším děsem, polibkem mrtvé, Zavrhnuté
30 — potácet se životem, až on sám se nade mnou smi-
luje.

PRVNÍ CIZINEC: Nechoď, příteli, polibky mrtvé milenky usmrcují.

DRUHÝ CIZINEC: Ji usmrtily mrtvé polibky živého milence.

35 PRVNÍ CIZINEC: Nechoď, na mrtvých ústech jsou tajemství, která zabíjejí.

DRUHÝ CIZINEC: Nech mne, příteli! Hleď, její muž vstal.

Jaké má děsné oči. Ne, nemohu snést toho pohledu. Zdá se mi, že mě vidí. *Zahalí si pláštěm oči.*

PRVNÍ CIZINEC: Ano, odešel do vedlejšího pokoje.

DRUHÝ CIZINEC: Půjdu tam.

PRVNÍ CIZINEC: Nechoď, nechod'. 5

DRUHÝ CIZINEC: Půjdu, musím.

PRVNÍ CIZINEC *chytlí jej za ruku*: Ne, nepustím tě.

DRUHÝ CIZINEC: Proboha tě prosím, nech mne. Ona mě volá. Slyšíš, slyšíš? Musím k ní, musím ji naposled políbit, i kdyby stál u ní on. Běž, vrať se sám onou cestou, 10 neboť tebe se Smrt nedotkla. Ubíhej rychle, rychle, neohlížeje se, pryč, neboť ona jest nyní zde. My tři jsme již znamenání. Běž, zapřisahám tě. Zbytečně mě zdržuješ, běž, ona volá. *Vytrhne se mu vši silou a odstoupí od něj.*

PRVNÍ CIZINEC *vida nezbytí pouští jej*. 15

DRUHÝ CIZINEC *kráčí k myslivně.*

PRVNÍ CIZINEC: Příteli!

DRUHÝ CIZINEC *se zastaví.*

PRVNÍ CIZINEC: Sbohem!

DRUHÝ CIZINEC *podá mu ruku*. 20

PRVNÍ CIZINEC *zvolně odchází.*

DRUHÝ CIZINEC *zůstává zamýšlen a potom rychle, pohlédnuv do okna, přistupuje ke dveřím.*

Tu se ale dveře otevrou a v nich stojí On, manžel a otec, pohlížeje mu přímo v tvář. Oba sebou trhnou, oba se uleknou, 25 ale potom zkamení v tvrdých pózách proti sobě.

OTEC: Ach, to jste vy?

CIZINEC: Ano.

OTEC: Viděl jste?

CIZINEC: Ano. 30

OTEC: Jste bledý.

CIZINEC: Jste zachmuřený.

OTEC: Nikoliv. Jsem pouze sláb jak malé dítě.

Chvilí teskné ticho. V dáli zahouká sova. Oba se uleknou.

OTEC: Přál jste si něco?
CIZINEC: Dovolte mi, abych ji políbil.
OTEC: Moji mrtvou ženu?
CIZINEC: Ano, moji mrtvou milenku.

5 *Po delší chvíli.*

OTEC: Bězte!
CIZINEC: Půjdete se mnou?
OTEC: Nikoliv, počkám venku.
CIZINEC: Jste zvláštní. Nenenávidíte mě?
10 OTEC: Jsme oba nešťastní. Dnešní celodenní pláč přivedl mě
vysíleného k propasti poznání. Jsem tak nešťastný, že
musím vám odpustiti, — je-li co odpouštěti.
CIZINEC: Já jsem vás učinil nešťastnými.
OTEC: Nikoli, osud nás zlomil.
15 CIZINEC: Miloval jste ji?
OTEC: Ano.
CIZINEC: Dovolíte mi přece ji políbit?
OTEC: Bězte. Jen tiše, vedle spí můj syn. Mívá nepokojný
spánek.
20 CIZINEC: Jdu.
OTEC *tiše projde odvrácen od okna k lůžce. Tam sklesne, bez
sil i myšlenek. Náhle zhasne v pokoji světlo a někdo vy-
křikne.*

*Po chvíli vyjde cizinec. Jeho tvář je ještě bledší. Měsíc právě
25 vycházející ozařuje jej se strany a ukazuje vyděšené oči.*

OTEC: Zhasil jste svíci.
CIZINEC *chvěje se*: Nikoliv, zhasla sama.
OTEC: Snad vítr?
CIZINEC: Nikoliv, bylo tam úplně klidně.
30 OTEC: Pak tedy zhasla sama. Políbil jste ji?
CIZINEC: Ano. Když jsem ji líbal, zhasla náhle svíce a já
myslel, že mě objímá. Vykřikl jsem.
OTEC: Mállokdy mrtví živé objímají.
CIZINEC: Rty byly hořké.

OTEC: Jsou to stopy po jedu.
 CIZINEC: Líbal jste ji také?
 OTEC: Ano. Po dlouhém čase jsem ji zase políbil. Však
 co mrtvou.
 CIZINEC: Víte, že já jsem ji zabil? 5
 OTEC: Láska ji zabila.
 CIZINEC: Nikoliv, moje neláska ji zabila.
 OTEC *vzrušeně*: Ach, vy jste ji přestal milovati?
 CIZINEC: Proto se usmrtila.
 OTEC: Proč tedy jste chtěl ji líbat? 10
 CIZINEC: Musel jsem. Kdosi mě nutil.
 OTEC: Proč jste tak bledý?
 CIZINEC: Nemohu za to. V jejím polibku jsem ucítil, co do-
 posud nikdy.
 OTEC: Co to? 15
 CIZINEC: Touhu po smrti.
 OTEC: Musím jít znovu rozsvítit. Rozsvítím a půjdu do lesa.
 Chcete jít se mnou?
 CIZINEC: Půjdu. Máte dvě pušky?
 OTEC: Mám. Půjčím vám. 20
 CIZINEC: Posečkám vás tu.
 OTEC: Hned přijdu. *Zajde do domu. Za chvíli rozžehne se
 tápající světlo a oknem mihne se zase bývalá teskná záře.*
 OTEC *vrací se se dvěma [puškami]*: Jednu pro sebe, druhou
 pro něho. Tu máte. Jest nabita. Jest v ní poslední náboj. 25
 Půjďme.
 CIZINEC: Děkuji vám. Však myslím, že lépe bude, když se
 hned tu rozejdeme.
 OTEC: Dobře. Jdu již.
 CIZINEC: Cítíte ten polibek? 30
 OTEC: Nelíbá mrtvá živé nadarmo.
 CIZINEC: Ani živí mrtvou.

*Rozejdou se v tichou, smutnou noc. Jen bledé světlo z okna
 krvácí světlem do noci.*

*

*Kroky doznějí v dáli. Odkudsi zavolá vyplašený pták. Daleko
v údolí ozývá se hlas hodin. V myslivně někdo zaharaší.
Z myslivny stařec:*

Synu! Synu!

*5 Vykřik zapadá a zmírá ve vřikolném tichu. Stařec vybellhá
se bezradně před dům. Úzkostlivě:*

Synu!

*Belhá se znaven, skoro s posledními silami dochází k lavičce.
Ohlíží se, volá ještě naposled zlomeným hlasem:*

10 Synu můj!

*Ticho. Náhle z dáli zazní tlumená, ale přece děsná rána.
Stromy se rozchvějí a ustrnou zase v zamračené póze. Děd se
zachvěje a kolísaje se na nejistých nohách spíná kosinaté ruce.*

Bože můj, bože můj, co se to stalo!

*15 Z druhé strany ozve se šěkavý vykřik pušky, který zdá se
mu odpovídati. Zdá se, že pochopuje, neboť vzrušen na nejvyšší
stupeň zvedá své ruce k ozářenému oknu jako v divoké, zou-
falé zlobě a chraptivým, zaslzelým hlasem chroptí:*

Och, ty mrtvá, ty mrtvá!

*20 Potom klesá ve štkání na zem, jako přelomen tíží tragiky,
která jako olověný závoj přitlačila se na opuštěné místo
smutného lesa.*

Opona.

VYSÍLENÍ

*Vino jest dopito a čiše pokáceny.
Nevěřím, že dnes vyjde slunce.*

Přízemní pokoj s výhládkou do zahrady. Jest pozdě k ránu, zapadá měsíc. Mdlé kontury podzimních, napolo listí zbavených stromů tápají v mlhách. V pokoji hoří menší lampička se zeleným stínítkem. Zdá se, jako by tam bylo zima, či spíše, jako by bylo něco vyhaslo.

ONI *líbají se tím unaveným polibkem, kterým líbají se lidé tehdy, když rozkoš prožitá již přehla a zůstává jen nepříjemné, zemdlené pocity zošklivení. Mimovolně to pocítí, ruce jim klesnou a oba znaveně dopadají na pohovku stojící v nejtemnějším rohu pokoje. Po chvíli muž se zvedne a odejde k oknu. Chvíli ticho.*

ON *maje přitisknutu rozpálenou hlavu na okenním skle, pronáší zdušeným, cizím hlasem, aby přerušil trapné ticho: Kolik jest hodin?*

ONA *zadumána, hlavu skrytou ve dlaních těžce zvedá a pohlíží na malé stojací hodinky na stole: Tři čtvrtě na čtyři.*

ON: *Tři čtvrtě na čtyři a měsíc ještě nezapadl. Nezdá se ti, že je tu chladno? Jako by čišelo odevšad, jako by vyhaslo. — Ach, jak je tam smutně venku!*

ONA *halíc se v pléd: Ano, je tu chladno. Nechápu, jak se mohlo tak rychle ochladit.*

ON: *K ránu vždycky padávají mrazivé mlhy. I měsíc se v nich koupe, a stromy pláčí ledové slzy. Nechce se ti spát?*

ONA: *Ne, — ani bych neusnula. Je mi tak divně! Tak nepříjemně divně. Jako bych měla v srdci páchnoucí špínu ulice.*

ON: *Jest již pozdě. Jsi unavena?*

ONA: *Ne, nemohu. Když sebou pohnu, proběhne mi tělem mráz. Cítím své tělo jako hroznou přítěž. Chci zůstat tak, bez hnutí, bez pohybu, bez myšlenky, abych zapomě-*

- la na to, co tlačí se mi do duše. Abych splynula se svým prostředím v nemyslí hmotu, která neví a nechce ani vědět nic, nic.
- 5 ON *odchází od okna a přejde pokojem; zapotácí se a zachytí se za židli*: Jak jsem slabý! Což mě zchladla krev v žilách, která před chvílí bila tak dravě? Zdá se mi, jako bych snil zlý sen. Co uděláme?
- ONA: Počkejme na východ slunce. Hryže mě jakési děsné tušení. Počkejme!
- 10 ON: Vyjde za hodinu. Myslíš, že nás ohřeje?
ONA: Snad. Jen jestli... ah, hloupá myšlenka.
ON: Co se ti zdá?
ONA: Ne, to je jen jakési blouznění. Neptej se! Jak jsi bledý.
ON: Všecka má krev přelila se v tebe.
- 15 ONA: Necítím ji, jsem též jako bez krve. Divím se, že necítím skřípat své kosti. Víš, tak jako dvě zlomené větve.
ON: Co je ti?
ONA: Cosi ve mně vyhaslo. Vždyť i ty se chvěješ. Vidím to, nezapírej!
- 20 ON *zapaluje cigaretu a usedá. Ruka se mu chvěje*: Snad, ale to přejde.
ONA: Ne, nepřejde.
ON: Proč?
ONA: Již to přišlo až k srdci.
- 25 ON: Co přišlo až k srdci?
ONA: Co zbývá z vyhaslé lásky.
ON: Proč z vyhaslé lásky?
ONA *skočí*: Což necítíš, že zhasla? Nezapírej! Nezapírej! Padá všechno. Lžeme si do očí, lžeme si lásku, která vyhasla v našem objetí. Pojď sem, pojď sem ke mně! *Přitáhne jej k sobě a hledí mu ostře do očí*. Vždyť si mě hnusíš, hnusíš. Och hrozné! *Odstrčí jej*.
- 30 ON: Ale, miláčku! *Chce ji objati*.
ONA: Ne, nedotýkej mě. Máš zchřadlou ruku a konce prstů jako led. Což myslíš, že to nevidím? Teď lze jasně prohlédnout si naši lásku, když ranní soumrak dere se do pokoje, kdy smyslnost, jediný plamen v našich srd-
- 35

cích, se vybila, kdy hledíme jako dva žebráci vyhaslým okem na svoje vředy a na svá ústa, zkřivená vášní a zpěněná jedovatou slinou zhaslé chlípnosti. Ach, jak jasně vidím všechny ty pohyby chtíče, odporné a slizké! Hmota přitahuje hmotu, tělo vábí tělo. Není srdce v naší 5 lásce, byla to lež, neboť teď, kdy jsme dosti klidní, abychom mohli naslouchati jeho tlukotu, zděšeně nasloucháme a neslyšíme ničeho, ničeho. Zhnuseni sobě vzdalujeme se každý do nejzazšího koutu pokoje, štítíme se sebe, neboť naše objetí strávila pouta, která nás k sobě 10 vázala, a přitom lžeme si lásku dále, slabí jsouce z nepochopitelných důvodů k prohlášení pravdy. Ne, nesnesla jsem již déle této trýzně, vím, že trpíš tak také. Nač objímat se, když ruka chce bít, nač líbat se, když ret chce plívat. 15

ON: Co je ti? Co to mluvíš? *Ustupuje dozadu.*

ONA: Hleď, couváš. Bojíš se pravdy. Ach, pravda v nitru ztlumená při trochu čistém svědomí hrýže a trýzní více než pronesená. Vždyť říkám to, co křičí každý nerv v tvém těle. Pojď ke mně. Řeknu ti něco. 20

On přichází pozvolna, jakoby bojácně. Ona se naň pověsí a hltá svým pohledem jeho chvějící se duši.

ONA: Mluvme si pravdu, pouhou čistou pravdu. Měsíc již zapadá a vášně spadla k našim nohám a spí. Mluvme teď, dříve než se probudí, dříve než znovu sváže nás ve 25 svoje pouta. Mluvme pravdu, dokud nám nepřekážejí těla. Řekni mi, máš mě teď rád? Opravdu rád?

ON *mlčí.*

ONA: Vidíš, vím to a věděla jsem i dříve. Jaký byl příchod tvůj a jaké odcházení! Člověk dovede hrát, dokud smě- 30 řuje jeho hra k určitému, stanovenému cíli; jakmile jej však dostihne, padá mu i divadelní maska s obličejem. Tak bylo to i u nás. Ty hrozné polibky, při nichž již dotýkaly se jen kusy masa, v nichž nebylo cítiti ni tu nejmenší vůni lásky. Byly hrozné ty rty, kterými jsi se se 35

mnou loučil, odcházejí pozdě k ránu. Víno bylo již dopito a číše pokáceny.

ON: Šla jsi dnes pro svoji pravdu. Vyhledala jsi ji na dně své trpké duše a vystavila jsi ji světlu. Nač jsi to dělala?
5 Říkáš, že při trošce dobrého svědomí bolí více skrytá pravda než projevená. Nuže, táži se i já. Máš ty mě ráda?

ONA: Nemám, ne, — ale musím s tebou. Nedovedu se rozloučit, ač nyní jsme si cizí, neboť mé tělo počítá do budoucna. Ví, že přijde chvíle, kdy bude chtít se dát omítnout, kdy bude muset sestoupit s tebou tam, kde nyní vidí bláto a špínu. Nemiluji tě, ne, skoro nenávidím, ale chci tě, chci...

ON: Tak vidíš. Je tu i jiné pouto, které nás váže. Je tu naše bolest, duši nenávidících se a upoutaných k sobě svými těly. Tvá ňadra jsou nejhroznější okovy světa. Nelze je servat, neboť ruka napřažená k ráně hladí a ret chystající se plivnouti líbá. Mýlila jsi se. Věděl jsem vše již dříve, věděl jsem, že i ty to cítíš. Neříkal jsem ničeho, protože jsem chtěl skrýti svoji bídu, která schoulená
15 hluboko v mém srdci měnila se v úžasnou bolest. Nebyl bych jí vyslovil, neboť nač o ní mluvit, když věděl jsem, že cítíš totéž. A slova jsou tak hrubá. Uráží jen a bijí.

ONA: A proč, proč, bože můj, nemůžeme se milovat?

ON: Snad toho neumíme.

25 ONA: Neumíme! Proč?

ON: Dnes asi není již lásky. Cítíš ten vzduch. Jak je hrozný a těžký. Nelze v něm milovat. Dusí.

ONA: Jsme tedy prokleti.

ON: Snad. A což víš jasně, co se odehrálo ve všech srdcích?

30 ONA: Proč?

ON: Protože lásky snad ani nebylo.

ONA: Lžeš, byla, musela být. Jako dítě jsem ji cítila v srdci.

ON: Jako dítě jsi ji cítila, jako žena ji nemusíš žít.

Chvilí ticho. On znaveně klade hlavu na stůl a ona padá zase na své místo na pohovce.

35

ONA: Ach ano. Naše ženství chce dáti více, než může, a vaše mužství chce bráti více, než jest dáváno.

ON: Dnes každý chce více, než může. To je kletba moderního člověka. Zvedal by svět a nemůže pozvednout ani svých vlastních rukou. Chce milovat, ale nemá srdce. 5

ONA: Ne, nemohu s tebou souhlasit. Cítím svoje srdce, slýchávám, jak mi bouří v nadrech jako zvon bijící na poplach.

ON: Jsi jistě nešťastna.

ONA: Proč? 10

ON: Protože naše srdce se ozývá jenom tehdy, když rozhoupá je bolest. Trpíme-li, cítíme, že máme srdce.

ONA: Pravda, spíše než bych řekla, že bije, mohla bych říci: bolí.

Venku se pomalu šepí. Churavé stíny stromů vystupují z mlh jako shrbení starci. Jest venku úplné ticho, jen zrosené listy se chvějí očekávající slunce. Měsíc zapadl. 15

ON: Měsíc již zapadl. Svítil po celou noc.

ONA *rozehvělým hlasem*: Po celou noc.

ON: Zhasím lampu; její světlo, mísící se s ranním úsvitem, pálí mě do očí. 20

ONA: Zhasni!

Zhasne lampu a sešeřený úsvit vlévá se do pokoje. Jako by cítili onu zvláštní náladu nejčasnějšího rána, pohlíží oba zne- pokojeně k oknu. 25

ONA: Jaké je to nemocné světlo!

ON *jde k oknu a pohlíží do zahrady*: To jest světlo probouzejícího se dne.

ONA: Ne, spíše závoj mrtvé noci.

ON: Pojď sem, snad pocítíš totéž. Pojď sem rychle k oknu a pohleď ven. Nezdá se ti něco tak zvláštního, pohlížíš-li do toho mrtvého šera? 30

ONA: Jaká mlha! Tráva se ohýbá pod její tíhou. V noci jistě pršelo.

- ON: Necítíš ničeho?
ONA: Jest mi smutno.
ON: Neřekla jsi mi nikdy, že jsi veselá.
ONA: Více necítím.
- 5 ON: Nezdá se ti, že pohlížíš do zrcadla? Hleď, tam za ho-
rami kdesi je ještě noc, která nás vyčerpala a zanechala
bledému jitru. Pohlížím-li do těchto chladných mlh, vidím
svůj život, vidím sebe. Nic mu tak neodpovídá jako časně,
probouzející se světlo. Víčka má jsou těžká a pálí. Ne-
10 vidím dobře. Cítím jen tu vůni zemřelé noci. Tak ticho
tu a přece zdá se, že všechno vzlyká.
ONA: Nedívej se tam!
ON: Musím.
ONA: Proč?
- 15 ON: Protože mě takové ráno zrodilo.
ONA *sklopí hlavu a neklidně tĕká zrakem po pokoji.*
ON *po chvíli*: To je kletba doposud nevyšlého slunce.
ONA *rozčileně*: Co pravíš!?
ON: Co je ti?
- 20 ONA *samyšleně*: ... nevyšlého slunce. Ach, hlava mě bolí!
ON: Ano, jsme těmi chvějícími se listy v ranních mlhách.
Ptáci ještě nezpívají a do východu slunce dlouho. V duši
nás dusí probdělá noc a hlava třesťí vysílením.
ONA: Nedočkáme se východu!
- 25 ON: Netoužím po něm, nemám totiž síly, abych toužil.
ONA: Jistě se nedočkáme.
ON: Proč »jistě«?
ONA: Jak je to hrozné! Tak zvláštní a nepochopitelné. Bojím
se ti to říci. Zmítá to mým nitrem.
- 30 ON: Mluv!
ONA: Ne, nepochopíš mě. Snad se zasměješ.
ON: Nedovedu se smáti.
ONA: Ó ano. Umíš se smát. Proč jsi se smál včera ráno?
ON: Co se stalo? Zapomněl jsem...
- 35 ONA: Uřezal jsi se.
ON: Ach ano! Směji se vždycky, kdykoli vidím svoji krev.
ONA: Proč?

ON: Říkám si: »Hle, má krev« a musím se usmát.
 ONA: Nerozumím ti.
 ON: Také není třeba. Pověz, proč se děsíš. Nebudu se smát.
 ONA *chvilí nervosně poklepává na okno rukou*: Kde vychází slunce? 5
 ON: Nevím, snad tam za horami.
 ONA: Je tam úplná tma. Skoro větší než u nás.
 ON: Jest příliš mlhavo.
 ONA: Ne, je tam taková děsná tma. Jako by tam někoho zavraždili. 10
 ON: Nevidím, nevidím.
 ONA *uchopí jej za ruku*: Víš proč?
 Nevěřím, že vyjde dnes slunce.
 ON *zarazí se a pohlíží udiveně na ni*.
 ONA *v exaltaci*: Nevěřím, že vyjde dnes slunce. Pohleď na 15
 ty hrozné mlhy, na ten plačící strom a ponurou zahra-
 du! Myslíš, že může zlaté slunce vyjít na obzor, domní-
 váš se, že neudusí je vlhká dlaň chmurného jitra? Ne,
 nemůže dnes vyjít slunce. Pochybuji, že vůbec kdy vyjde.
 Bylo zardouseno tam za těmi horami, které studeně hle- 20
 dívají jako katafalky. Utopilo se v ohromných východ-
 ních lesích, v ponurých vlnách vzlykajících borovic. Zmi-
 zelo, zemřelo. Nevěřím, že vyjde. Jest mi pusto v duši,
 jest mi smutno v duši jako v kraji, kde slunce neznají.
 Jsem zlomena neuskutečňenou touhou a zlomena vírou 25
 v hrůzu stálé noci. Ach, kam se řítíme, kam jsme hnáni,
 my ubohé struny, napjaté k prasknutí a chvějící se při
 sebemenším závanu větru!
 ON *který ji napjatě poslouchá*: Že nevyjde slunce?
 ONA: Ne, — nedočkáme již se rána. 30
 ON: Proč právě dnes by nemělo vyjít?
 ONA: Což vyšlo včera? Což vyšlo před měsícem, před rokem?
 Nevycházelo, nevycházelo pro nás. Byl to bledý netvor,
 byla to bledá, nemocná hvězda, ne slunce. Od svého na-
 rození jsem neviděla opravdového slunce. A přece mám 35
 o něm jakousi zvláštní tuchu, přece jako bych si odněkud
 na ně pamatovala. Snad jako dítě jsem je vídávala. Nevím

však věru, zda v životě nebo ve snění a v pohádkách. A když později zašlo, neuvědomila jsem si toho, jen cítila jsem jakousi cizí zář neznámého slunce, které svítilo mému životu. Až dnes, dnes jsem teprve jasně
5 pochopila vše. Naše slunce jest mrtvé tam daleko za horami, ubité a uštvané jako zlatý jelen. My tápeme bezesnou nocí, pozdě k ránu, a čekáme, ač víme, že se nedočkáme.

10 A naše krev lenivě a jedovatě proudí ve zpuchřelých žilách jako podzemní vody, neznalé dne, a vysílený náš život padá na kolena, nemaje síly ani zvednout ruce k nebi. Květy zemřely, vůně ztuchly a světlo změnilo se ve stíny. A ten maličký zbytek dobra, který zůstal jako vzpomínka v našem srdci, ten hlodá, bolí a pálí. Uka-
15 zuje naši touhu. Kde najít však cestu k ní, kde nabrat síl, když je noc bez konce a síly vyčerpány!

ON: Nenacházíme proto, že hledáme. Nehledejme! Nehledejme! Věřím, že nepoznali jsme slunce. Nepoznali jsme je proto, že jsme chtěli je znát. Naše slunce nezemřelo,
20 ne, nesmělo zemřít. Naše slunce spí tu někde kolem nás. Ono vyjde najednou znenadání, obejme nás zlatými paprsky, kdy nejméně je budeme očekávat. Nezemřelo, nezemřelo! Vyjde a probudí naše síly, zocelí nám nervy a zazpívá nám první radostnou píseň.

25 Byli jsme tolik nešťastni, že musíme je spatřit. A být až na konci žití nebo za jeho prahem, — přece musí přijít, přece musí k nám přijít!

ONA: Ach, jsi muž a máš ještě světlušky naděje ve svém černém žití.

30 ON: Víru i lásku jsem ztratil, zbyla mi jedině naděje.

ONA: Já ztratila všechno.

ON: Máš ještě něco.

ONA: Nuže?

ON: Kdybys ztratila svoji bolest, která zdá se ti snad břemenem, byla by jsi nešťastnější, než jsi teď.
35

ONA: Proč?

ON: Poněvadž člověk žijící bez slunce miluje bolest. Bolest

rozjitřuje a rozzařuje jeho nitro. Svoji bolestí zažehuje
 si v temné duši krvavé slunce. Byla by jsi nešťastna,
 kdybys byla šťastna!

ONA: Slovem štěstí končívají pohádky.
 ON: Slovem štěstí začíná život. 5

ONA: A končí?
 ON: Život nekončí. Jest nekonečný.
 ONA: A přece tolik nešťastný!

ON: Aby byl nešťastný, musí mít někde štěstí. Má ho při
 prvním kroku do života, kdy o něm neví. Neboť štěstí 10
 není zblízka viditelné. Až zajde, — pak teprve vidíme,
 že se nás dotkl cíp jeho roucha. A dlouho hladíme ono
 místo doteku.

ONA: A přece ještě dále v životě jest štěstí.
 ON: Kdy? 15

ONA: Ve snění.
 ON: Toto štěstí znají jen ženy a básníci.
 ONA: Každý básník je trochu ženou a každá žena básníkem.
 ON: A ono štěstí ve snění vyrůstá jen z bolestného života.
 Věř, že lidé šťastní měli by hrozné sny. 20

ONA: Mívám také hrozné sny. Takové děsné, že se zajíkám
 hrůzou a tápu beze smyslu kolem sebe. Slovo zarazí se
 v hrdle a hrůza zadusí každý bolestný výkřik. A přece
 nejsem šťastná. Jsem tolik nešťastna, tolik!

ON: Nikdo nemá říkati: Jsem šťasten! Řekne-li to, — chybí. 25
 Štěstí jej zabije. Ty nejsi nešťastna. Jsi pouze nemocná.
 ONA: Čím?

ON: Tím, čím churaví tisíce lidí našeho věku. Jest to nemoc
 andělů, kteří svíjí se v blátě. Jest to nemoc těch, kteří 30
 z vlhkých údolí pohlíží na ostře usmívající se hory,
 kteří touží celou svojí duší vyletět na nejvyšší jejich
 vrcholky — a nemohou učiniti ani kroku. Jest to bolest
 těch, kteří mají obrovskou touhu, ale nemají křídel. Srdece
 plné láskou, ale žíly jen mdlou, smyslnou krví. Jest to
 kletba dneška. 35

ONA: A což nenajde se nikde ani nejmenší naděje sblížení?
 ON: Nikde.

*Ponuré ticho vleče se pokojem. Hory již blednou, slabě, zlehounka, jako by byly ožněny dechem přicházejícího slunce. Oba mučení jsouce bolem a nedovedouce najíti jediné jasně zvučející struny ve svých duších mlčí. Maně pohlížejí do retrospektivy svého života, usuzují, odvažují. Nevzládné šero špi-
navého světla tříští se o bledé stěny.*

ON: Kolik nocí ještě přejdeme?

ONA *mlčí, neslyšíc, zabrána do nejzazší minulosti.*

ON: Vzpomínáš?

10 ONA: Ano.

ON: Na co vzpomínáš?

ONA: Na své mládí. Říkal jsi, že mládí jest šťastné. Vzpomínám, bylo-li opravdu šťastné.

ON: Oh, každé mládí jest šťastné. Viděla jsi někdy bez-
15 útěšně vzlykati děcko: O jak jsem nešťastné!

ONA: O, ano. Plakávala jsem jako dítě mnoho.

ON: Pro panenky?

ONA: Dítěti působí takové bolesti a radosti panenka jako
dospělému vlastní dítě. Já však neplakávala pro panenky.

20 ON: Pro co tedy?

ONA: Plakávala jsem jata jsouc jakousi divnou touhou. Chtěla
jsem cosi drahého, krásného, nevyslovitelného míti u sebe
a laskati to. Hledala jsem ve dne to, co jsem ztratila ve
sladkém snu. A potom — jako starší — milovala jsem...

25 ON: Milovala?

ONA *zamyšleně, jakoby sugerována zvukem tohoto slova, pro
sebe polohlasně vypráví:* Byla jsem skoro ještě dítě. Vidá-
vala jsem jej oknem. Byl tak bledý a oči jeho byly černé
jako stíny měsíčních nocí. Neznala jsem jej, neznal mě.
30 Každá první láska dítěte-ženy jest taková. Má na sobě
ještě pel nebeský. Chodíval po poledni a večer naší ulici.
Čekala jsem vždy u okna, přitisknuta planoucím čelem
na okenní rám. Jak byl starý, nevím, ale byl již dospělý.
Tehdy jsem milovala, opravdu milovala. Popírám, že není
35 lásky. Vymyslela jsem mu pohádkové jméno. Vyslovovala
jsem je s modlitbou a opakovala jsem je tolikrát, až za

dosahem slabik objevil se netušený ráj. Omamovala jsem se jím. V oněch nocích, kdy jsem se probudila a úsilovně naň myslela, probouzela jsem v sobě ženu. Láska mě lákala. Rozžhavenými stehny tiskla jsem k sobě pokrývku a zatínala do ní zuby. S probuzením ženy probouzela se i smyslnost. Mučila jsem tělo a zaněcovala nové požáry v krvi. Nesnesla jsem toho déle. Šla jsem jednou za ním. Bylo to večer časně na jaře. Šel tak chvatně a neobrátil se ani jednou. Až v parku, který byl již pustý a temný, se náhle zastavil a podíval se na mne. Och, ty hrozné oči! To nebyly oči, o kterých jsem snila, to byly oči, které mě žhavě fascinovaly v extasích těla. To byl pohled muže na ženu, když vidí ji samu. Snad nemohl za to, snad je to přirozené a nutné, ale bylo to po prvé ve skutečnosti, co jsem to uzřela, a bylo to tak hrozné, že jsem se dala na šílený útěk domů. Snad to byla i halucinace. Nevím, nikdy jsem jej nechtěla vidět. Vydrží-li dívka první takový pohled mužův, jest již plnou ženou. Já jí ještě nebyla. Ztratil pro mě úplně půvabu, neboť moje snění vyzvedlo jej mnohem výše, než stál ve střízlivém světle denním. Zapomenout jsem však nemohla, neboť onen pohled, který se svezl po mých nadrech dolu k nohám, působil na mě jako dotek studených, chlípných rukou, jako první dotek dvou protisměrných vln, jejichž konfusí rodí se nové chvění, — nová vlna.

ON: A potom?

ONA: Potom mě hnala životem již jen nutnost. Pak přišel jsi ty a tu není ani lásky, ani citu, jen smyslnost, lichotivá a žhavá zvečera, — hnusná a stydká k ránu.

ON: Říkáš, že jsi přece alespoň ve snění milovala. Já toho ani tak nedovedl. Moje probouzející se láska byla usmrcena výsměchem, neboť na pranýři stojí nikoliv chlípnost, ale pravá láska. Já lásky nepoznal nikdy. Jen matku jsem miloval. Miloval jsem ji a trýznil. Zemřela brzy.

ONA: Srdce mužů není velké jako srdce žen. Jednáte více rozumem, mozkiem než srdcem. Žena žije instinktem a srdcem. Ta ztratí-li lásku, ztrácí vše.

ON: Ztrácí, co dříve měla. My jí neměli vůbec.

ONA: Ach, milovat dnes, to značí pozvolna mřítí.

ON: Pozvolna mřeme i bez lásky. Celý život jest pomalé umírání.

5 ONA: A což ona, — ta druhá láska, která nese život?

ON: Která?

ONA: Ta láska soucitu, pokory rostoucí ze samého čistého srdce. Ta láska Kristova, láska matčina k děcku, láska člověka k Bohu.

10 ON *ironicky*: Ta, . . . ach ta již dávno vymřela.

ONA *prudce*: Všechno ti umírá. Jsi zlomen a směješ se. Jak je to bídné. Umíráme proto, že celý život myslíme na smrt. Taková láska nezemřela. Kdyby i ona padla, — padne celý svět.

15 ON: Jest tedy velice ukryta.

ONA: Jest, ale zdá se mi, že se za ni stydíme.

ON: Za všechno dobré se stydíváme, nazývajíce to slabostí.

ONA: A proto sami jsme slabí a zchradlí.

20 *Ticho přehlušované pouze monotonním klepáním hodin. Ona sedíc zhrouceně na pohovce pohlédne vyjeveně z okna, kde válí se neprostupné mlhy, a potom na něho. Jako by náhle spadlo s jejích očí všechno, co doposud ještě matně se třpytilo, a odkryla se hluboká propast života; — pochopí úděs dnešní tíhy a propukne náhle v hysterický pláč.*

25 ON *bezradně*: Co je ti, co je ti, proboha?

ONA *svíjí se v křeči těžkého pláče*: Nedotýkej se mě, nedotýkej se mě!

ON: Proč pláčeš? Co se ti stalo?

ONA:

— — — — —

VÍTĚZÍCI

Disposice

Rozdvojím sebe ve dvě části: ono živelné, — přirozené, —
chtějící, — ono, co je mladé a silné, — a na onu složku chura-
vou, — kulturní nemoc, — přílišnou sensibilitu, — nervosu a hys- 5
terii. — kterou tolik cítívám ve svých vzpomínkách. Udělám ze
sebe dvě osoby, — hudebníka *Jana* — a studenta, — putovníka
Petra. A pole, na kterém se střetnou, — jako by to mé srdce
bylo, — tím učiním *Evu*, — tuto vysokou, štíhlou, ne nervosní,
ale citovou dívku, — kterou jsem chtěl, až jsem jí neměl. A vás, 10
mé trpící pohledy, — které jste mě hladily, — a které jsem ne-
mohl milovat, — ač jsem se o ně opíral, — vás učiním sestrou
své nemocné púle — a marnou milenkou púle zdravé. Jako rám-
ci, — jen jako rámci, — dám vystoupiti rodičům; — snad uči-
ním je těmi zcela tradičními kusy nábytku, — snad vdechnu 15
i jim lásku, na kterou myslím v daleku. Bude třeba i dáti se
mihnout scénou člověku zcela obyčejnému, — aby stal se jazýč-
kem vah, — na nichž budu hodnotiti ono černé a bílé své duše.

Děj

Jan jest umělec, — hudebník, — vyrostlý v jemné, staré 20
rodině, — která se ostatně v něm již vyžívá. Proto jest bledý,
— nervosní — a dědičně zatížen šílenstvím. Lékařům je to
známo (jeho otec je v blázinci) — a snaží se svéstí jej s jeho
umělecké dráhy. — On ovšem nedbá, — neboť halí se v ony
nemocné, teskné tóny a harmonie, — které přenáší v nocích 25
na papír tajně, — čímž láká si vteřiny extase a hodiny tupého
bezvědomí, — za nímž číhá šílenství.

Jednání první. Pokoj. Ráno. Jan píše. Libuše. Matka a děd,
který mluví dětinná bláznovství. Mluví se o příjezdu bratrance
Petra. Libuše ráno volá na Jana. Vstoupí na chvíli. Žárlivé 30
rozhovory, vyčítavé. Petr. —

Jednání druhé. V Praze. Veranda s okny do zahrady. —
Klavír. Eva zpívá. Doprovází Jan. Petr hledí Evě do očí. Jan
pomalu dovídá se, že Eva jej přestává míti ráda, — a sešílí.

Jednání třetí. Scéna vpředu u mrtvého. — Políbení nad mrtvým.

I

- Prostranný pokoj vily, — v němž převládá barva bílá a hnědá.*
- 5 *Rozestlaná, ale netknutá postel vlevo. Vpravo dveře a klavír. Uprostřed proti dvěma oknům stůl a u něho Jan píše. Chvillemi přestává, klade si nervosně ruku na čelo, — ale zase se sklání, jako by byl nucen neodolatelnou silou. Jest pobledlý probdělou nocí a kouří chvílemi cigaretu, — která stále zhasíná. Je pozdě k ránu, — šerí se a viděti okny zamlžená ramena stromů zahrady. — Ostatní ještě se ztrácí, ale mlha během prvních výstupů se zvedá, — objevují se lesy — a v pozadí ranní, opýřené hory. Slunce vyjde, až vstoupí Petr. Mezi okny stojí stojací hodiny a ukazují půl páté.*
- 15 **LIBUŠE** *dveře, zcela otevírá zvolna pravé neslyšně stane na prahu. Jest drobná — a má bílé šaty, bílé ruce, ale přece jako by něco šedé mlhy leželo v celém jejím zjevu. Dívá se chvíli bezhlesně na Jana a pak tiše, — vyčítavě zašeptá: Jene, — Jene . . .*
- 20 **JAN** *sebou trhne a obrátí se. Zmateně: Ah, — to jsi ty, Líbo. — Co tu děláš, — co tu chceš v těch bílých, vycházkových šatech? Proč chodíš tak neslyšně? — Nechci, aby jsi tak chodila. Člověk ani neví a ty stojíš na prahu a díváš se. Je to nehezké. — Špehujete mě, — stále mě špehujete. Ihned odejdu. Vstává.*
- 25 **LIBUŠE**: *Ale můj bože, — Jene, — vždyť je již ráno. Zase jsi psal celou noc. Celou noc jsi seděl u lampy a psal noty. Proč to děláš, Jeníčku, — kdyby to maminka věděla.*
- 30 **JAN**: *Maminka, — co maminka? Stále mě chcete vázat tím slovem maminka. — Už skutečně je ráno. Vstane a jde k oknu. Zase takové šedivé jako včera a předvířem. Člověk ani neví — a až bledne na oknech svítání. Zrovna jako ty vstupuje na ně, — zrovna jako ty.*

LIBUŠE *vstoupí zvolna do pokoje a zavře tiše dveře za sebou.*

Váhavě: Nezlob se, — prosím tě. Vždyť víš, že nechci nic zlého. Stále se rozčiluješ. Víš, jak tě máme rádi, a víš, že jsi churav. Stále děláš to, co nemáš. Celé noci sedíš a píšeš noty. Zavřeš si okno a civíš u lampy, která ti tak tu otravuje vzduch, že až se tu těžko dýchá. Lékaři ti to zapověděli, matička, oh — nedejž bůh, aby se to dověděla.

JAN *odstoupí od okna a praví pokorně:* Libuško, ne, — ty to neřekneš! Vid', že ne. *Uchopí ji za ruce.* Vid', — ty mě přece pochopíš. Víš, že musím. Nemohu si jinak pomoci, ať si říká kdokoliv cokoliv. V mé hlavě, — vidíš, zde, — právě na tomto místě — sídlí jakýsi purpurový ďábel. Ostatně — možná, — možná, že je to Bůh. Kdož to ví? Ani já to nechci vědět; — jen mu poslouchám. A musím poslouchat. Probouzí mě v noci a já vstávám. Chodí po mých nervech tak — tak — a nervy znějí. Můj bože, — co já všechno slyším z tak úžasné blízkosti! Ani sluch nemohu mezi to a sebe postavit. Křičí to přímo ve mně. A nemohu to tam nechat, — nemohu. Roztříštilo by mě to, usmrtilo. Musí to ven, — vypíše to v řadách uzoučkových not — vidíš — zcela nevinně — a je mi přítom, — oh Libuško — — — ostatně — — — co ti vykládat. Nač ti to vykládat. Možná jsi stála na prahu a špehovala každý můj pohyb. Možná jsi se smála. Ó jistě, — jistě — — ty — —

LIBUŠE: — Ale Jene, — vždyť buď alespoň tiše, — ať nezbudíš matinku. Já že bych se mohla smát, já že bych mohla tě špehovat? Proč mluvíš vědomě takovou nepravdu. Což tomu můžeš sám věřit? Já a smát se?

JAN: Co jsi tu dělala? Proč jsi vstala tak časně?

LIBUŠE: Jdeme na houby. Říkala mi Eva, že přijde pro mě v pět hodin. Půjdeme s panem lesním až k Červenému kříži. Vstávala jsem tichounce, abych matinku neprobudila.

JAN: A co jsi chtěla v mém pokoji?

LIBUŠE: Nechala jsem tu včera svoji pletenou kabelku. Vidiš, — tu je pod oknem. Jistě ji tam shodila včera Máry,

když zalévala květiny. Chtěla jsem vstoupit zcela neslyšně, vzít ji a odejít. A přece jsem se bála.

JAN: Bála, — čeho jsi se bála?

LIBUŠE: Že nebudeš spát. Pořád jsem si přála, aby jsi spal
5 a aby jedna ruka ti visela s postele dolů.

JAN: Jaké hlouposti!

LIBUŠE: Tušila jsem však, že nespíš. Proč nedbáš svého zdraví, Jeníčku? Vždyť jsi takový...

JAN *zastaví ji pohybem rukou*: S kým říkáš, že jdeš na
10 houby?

LIBUŠE: S Evou. S Evou Rybářovou.

JAN: S Evou. Ach ano, — říkala mi včera něco takového.
A kdože půjde ještě s vámi?

LIBUŠE: Pan lesní.

15 JAN: Ten starý nebo mladý?

LIBUŠE: Ale Jane, — kterýpak? Vždyť je jenom starý.

JAN: Nuže dobře. *Chodí pokojem*. Slyšíš, — jak vrzá tu
podlaha? Něco jsem chtěl říci, ale nevím — nevím — —
Eva přijde pro tebe o páté?

20 LIBUŠE: Ano. Slíbila aspoň.

JAN: Počkám na ni. Ostatně, — musím jít naproti Petrovi.
Přijede přece dnes ráno.

LIBUŠE: Ano. Petr dnes přijede. *Zatleská rukama, ale hned*
uleknuť je schová za zády. Jak dlouho jsem ho neviděla?

25 Byl to takový malý hošíček s bledými vlasy, které se
stále vzpurně kudrnily. To bude tu zase veselo!

JAN: Veselo, — veselo, — to znamená hlučno. Ostatně Peti
se možná změnil. Neviděli jsme jej už osum roků, po ce-
lou tu dobu, co byl na severu. Vždyť ani dříve nebyl
30 zvláště veselý.

LIBUŠE: Ne, — nesmával se ani mnoho. Ale vždy v jeho
očích bylo plno radosti. Nosíval mě na ramenou, ač už
jsem byla veliké děvče. Trochu jsem se proto styděla, —
ale on byl takový roztomilý!

35 JAN: I já jsem měl jej rád, ačkoliv — — ne, — člověk nikdy
nemůže pochopit své vztahy k druhému. Nevím, — měl-li
jsem ho rád. Snad jsem mu i záviděl.

LIBUŠE: Záviděl! Ty Jene, — Petrovi? Vždyť byl tolik nešťasten. Už jako hoch, — neměl matky, neměl otce, — vyrostl v bídných poměrech. A neměl ani tolik nadání co ty. Předčil jsi jej ve všem.

JAN: Ano, předčil jsem jej. Ale co síly bylo potřebí, abych 5 nezranil svoji ctižádost. A on, — zdá se mi, — kdyby byl jen trochu o to stál, byl by mě dosáhl jediným krokem. Bylo mu to asi lhostejno, — nebo ne, — asi mě litoval. Pamatuji se, když jsme spolu běželi o závod a já, vítěz, — po zápase sedl si někde u stromu zchvácený, vysílený, 10 sotva dech lapající, on klidně sedě naproti mně, — díval se pokojně na mě zcela svěží, jakoby zápasem orosený, ač předstihl jsem jej třeba jen o délku palce. Litoval mě, jistě mě litoval.

LIBUŠE: Jeničku, — proč si namlouváš takové zlé věci? Ani 15 mu to nenapadlo. Měl tě přece rád.

JAN *neustupně*: Ano, měl mě rád, — vidíš, říkáš totéž; — což nebyla jeho láska pro mě jen z lítosti? Byl jsem sice malý hoch, ale cítil jsem to. Chápal jsem, že já vítězím jen svou vůlí, kterou jsem napjal až k prasknutí. Ale on, 20 — on vůle své vůbec neužil, — při všech zápasech ani na ně nemyslel. Libuško, — Libuško! *Usedne znaveně na rozestlanou postel*. Kdyby jsi věděla, jak jsem unaven. Není ve mně ničeho, — jen v hlavě hučí.

LIBUŠE *přistoupí k němu a hladí jej*: Vidíš, — a potom se 25 na nás zlobíš, když nechceme, aby jsi psal. Pamatuj se, Jane. Lékaři to přísně zakázali a ty přece.

JAN: Co lékaři! Neříkej toho slova přede mnou! Vid', chceš mě zase kousat, že jsem unaven, že jsem jako bez zubů? Vid'?

LIBUŠE: Ale, kdo ti co říká. Stále se rozčiluješ pro nic za nic. 30 Pamatuj se! Vždyť je mi hrozno, pomyslím-li na všechno. Sedáváme večer s matinkou dole v pokoji a třeseme se. Ani nemáme síly, abychom promluvili. Bojíme se o tebe, Jene, bojíme se něčeho strašlivého.

JAN *vstane prudce*: Na co si myslíte, čeho se bojíte. — Proč 35 mlčíš? Mluv, mluv! Co přede mnou utajujete? Každý, kdo špehuje, i utajuje.

LIBUŠE: Ale Jane, ticho, prosím tě, ticho!

JAN: Víím, na co si myslíte. Víím, víím, víím! Chodí kolem mě ty vaše černé myšlenky. Plazí se při zemi a slizce, studeně tisknou se k mým nohám. Proč nemluvíte se mnou o tatínkovi.

LIBUŠE: Můj bože —

JAN: Odvezli jste ho před dvěma léty do sanatoria, — a přede mnou o něm mluvíte, jako by byl mrtev. Znáím to násilné usmívání. Jistě se mu něco stalo. Neřeknete mi ovšem ničeho. Posíláte jen ke mě lékaře, protivné, vyptávající se otazníky, kteří říkají stále tytéž nemožnosti: nepsat, nehrát. Řekl bych jim všem: nedýchejte, pane! *Jest zřejmě unaven a zakryje hlavu do podušek.*

LIBUŠE: Nic jsem tím nechtěla říci, Jane. Věř mi. Je nám jen úzkostno z tebe.

JAN *tichým, pomalým hlasem, aniž zvedne hlavu z podušek:* Co se stalo s tatínkem?

LIBUŠE: Co by se stalo, Jane? No churaví, chudáček, ale je prý mu lépe.

JAN: Co se stalo s tatínkem? Nelži, — nevidím tě, ale cítím ten odporný úsměv.

LIBUŠE: Ale vždyť se nesměji.

JAN: Ale lžeš.

LIBUŠE: Jane, prosím tě —

JAN: Stále mě prosíte, raději mě bijte. — Kdy se vrátí?

LIBUŠE: Kdo?

JAN: No, tatínek.

LIBUŠE: — — — Nevím. —

JAN: Nevíš, — nu dobrá, ty nevíš. Tedy ti to řeknu já: nevrátí se.

LIBUŠE: Jane!

JAN: No nevrátí se. Sešilel.

LIBUŠE *zavzlyká:* Můj bože, Jane.

JAN: Musel sešilet. Nebylo možno jinak. Říká mi to mé srdce a mé nervy.